

נספח לסימן צה - בענין שימוש בכיור-מטבח ובמדיח-כלים לכלי חלב ובשר

בענין כיור מטבח: שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א ס"י מב, שו"ת מנחת יצחק ח"ב ס"י ק

בענין מדיח כלים: שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב ס"י כח - כט, ח"ג ס"י י אות ב, Rabbi Binyomin Forst, *The Laws of Kashrus*, pp. 258 - 262
136-130, 121-114

ענין

משערין את קדרת הבשר לידע אם יש ס' נדר
 חסר. ולדינא יש לסמול על המזיח דגם במקום
 צוני חסרון שחש מקום והשפך דוא תריון הפמיג
 כפי חסרון שחש שאינו חולל כלל כדבראית, ובפמיג
 נכר וגם אפשר שאינו חולל כלל כדבראית, ובפמיג
 שהוא ספקא דינא דאפשר שהקלות חשיב תחאה
 והוה מה שבלעדי ברור בדינים אלו כדלכתחתי וגם
 הסבא הוא כן. ובדואי זה היה מה שאחא וזכר
 שא"מ מ"ר הגאון זצלה"ה היה שואל כמה ירד
 בערך חתת הקדוה ונגע בדפנתו כוונתו על שטח
 ומקום החתית ונדפנתו וכו' ודאי היה שואל על שטח
 התווה ירדע לשער מהו כמה נגע בקדוה ואי בעיה"ל
 לא וכתי' לומר להיעד מהוה אומ"ל הגאון זצלה"ה
 אך כל זה בלעדי ברור.

והנה לפיכך שבהארי שכל איסורין דביש
 צריך נגד כולו מדינא מחמת שהשטח שבו נחת
 טעם ברבור עד ששים נגד החזקה כליפינו מרובע
 בשלה ורק בחבל וכלים שהשטחם הם והיתר צריך
 מדינא ס' רק נגד הויא אבל מאור שלא ירדע
 כמה נפיק בני ס' נגד כולו, יש לומר שיטת הראב"ח
 שהביא השי"ח בס' צ"ח ס"ח כ"ב שבכלי עץ נחתה
 שאפשר להפליד האיסור ע"כ הנגלה אין משערין
 בכליל אלא אומ"ל אומ"ל יפה שהוא תמה מאד
 כדקשה הרשב"א ברוך צ"ח וכתב זה מן התנאים
 דכיון שפירשו טעם הענין דמאי דנפיק מנייה לא
 ידוע מה לנו חזרו להכשירו או שאינו חזרו להכשיר
 והכל אחד וכן כתב הר"ח ע"כ. דלמה שהארי
 יש לתרץ דהראב"ח סובר דדוא טעם דחוק זה שלא
 ידוע כמה נפיק דדוא יכלי רבנן לשער כמה נפיק
 כוון שחלבה מרובה אם הוא מחאה או שיליש מהכתב
 עצמו וכשער זה יצריכו ששים לכל חבל בין אם
 היה עם הרבה וכן או רק דגם אחד, ול"ש מה
 שלמרים מהו לכלים הנלעגים והאי יכלי לשער דוא
 לדינא ממונה מצינו ששיעור רבנן כמה בליש ב"ש
 דף מ' וא"כ דדאי יכלי לשער גם לענין איסורים
 בכל עניני בלישת, ולכן סובר דזה שהתמירו בחבל
 להצריך ס' נגד כולו מצד שלא ידעין, הוא מחמת
 שבינו שבאסורין משערין ברדייה מדינא תחמירו
 גם בחבל לעשותו כאיסור מאחר שצריך לשער יותר
 ממה שפיק טעם דלא ידעין כמה נפיק וחוצרכו
 לעשות שיעור אחד העמידו השיעור ככל איסורין
 שהוא ככלי מדינא דהא גם כולו נפיק עתה איסור.
 אך בלא טעם דלא ידעין כמה נפיק לא היה מקום
 לגזור כדבראית במק"ש שאין גוררין בלא טעם לדינא.
 ויש למיילך מהו לכל דבר שנגשה עתה איסור כמו
 כלי חרס אבל כל עץ נחתה שיהבלין להכשירו

משנה פ"י ע"ג

אחרי אחרון

הוא לפיכך שבהארי שכל איסורין דביש
 צריך נגד כולו מדינא מחמת שהשטח שבו נחת
 טעם ברבור עד ששים נגד החזקה כליפינו מרובע
 בשלה ורק בחבל וכלים שהשטחם הם והיתר צריך
 מדינא ס' רק נגד הויא אבל מאור שלא ירדע
 כמה נפיק בני ס' נגד כולו, יש לומר שיטת הראב"ח
 שהביא השי"ח בס' צ"ח ס"ח כ"ב שבכלי עץ נחתה
 שאפשר להפליד האיסור ע"כ הנגלה אין משערין
 בכליל אלא אומ"ל אומ"ל יפה שהוא תמה מאד
 כדקשה הרשב"א ברוך צ"ח וכתב זה מן התנאים
 דכיון שפירשו טעם הענין דמאי דנפיק מנייה לא
 ידוע מה לנו חזרו להכשירו או שאינו חזרו להכשיר
 והכל אחד וכן כתב הר"ח ע"כ. דלמה שהארי
 יש לתרץ דהראב"ח סובר דדוא טעם דחוק זה שלא
 ידוע כמה נפיק דדוא יכלי רבנן לשער כמה נפיק
 כוון שחלבה מרובה אם הוא מחאה או שיליש מהכתב
 עצמו וכשער זה יצריכו ששים לכל חבל בין אם
 היה עם הרבה וכן או רק דגם אחד, ול"ש מה
 שלמרים מהו לכלים הנלעגים והאי יכלי לשער דוא
 לדינא ממונה מצינו ששיעור רבנן כמה בליש ב"ש
 דף מ' וא"כ דדאי יכלי לשער גם לענין איסורים
 בכל עניני בלישת, ולכן סובר דזה שהתמירו בחבל
 להצריך ס' נגד כולו מצד שלא ידעין, הוא מחמת
 שבינו שבאסורין משערין ברדייה מדינא תחמירו
 גם בחבל לעשותו כאיסור מאחר שצריך לשער יותר
 ממה שפיק טעם דלא ידעין כמה נפיק וחוצרכו
 לעשות שיעור אחד העמידו השיעור ככל איסורין
 שהוא ככלי מדינא דהא גם כולו נפיק עתה איסור.
 אך בלא טעם דלא ידעין כמה נפיק לא היה מקום
 לגזור כדבראית במק"ש שאין גוררין בלא טעם לדינא.
 ויש למיילך מהו לכל דבר שנגשה עתה איסור כמו
 כלי חרס אבל כל עץ נחתה שיהבלין להכשירו

סימן נב

ענין הדרת הנשים בהסונג שבמדינה

ה' אלו תשי"ח
 מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם יורד לעמקה
 של הלכה כשי"ת שוה"ר ש"ס וזקא"ל שראו רובין
 ואלברעטשטאט שליליסיא האדמו"ר מציעשטאדא.
 ענין א

למה ברוב הדרת הנשים בהסונג שבמדינה זו שהענין
 כתי"ה שיש בזה חששות מצד שסונינג בולע
 ע"כ עירוי מבלי ראשון שלא נפסק התלוי מלכלוך
 שומן בשר ומלכלוך שומן חלב של הנשים, וגם
 הרהב פעמים מונח בהסונג נופיה שרי מאכל ובלע
 ע"כ העירוי בתוך תעליע בין משכר בין מולב,
 ואח"כ בשעת ההדחה מכליע ע"כ העירוי בהכלים
 ממה שמפליט מהסונג אסור דבשר וחלב, ולכן סובר

דמבשל כדי קליפה, וכן סובר ר"ח
 ע"כ עיי"ש, ולאורה הא ודאי גם ר"ש ר"ב יודע זה
 דצריך קליפה, וצריך לומר לומר שסובר ראש"ם דאפשר
 שהחיה בליעה בלא בשל, ולא משתכר לו שבעת
 שהחיה בליעה בלא בשל, ולא משתכר לו שבעת
 מה שהחיה בליעה בלא בשל, ולא משתכר לו שבעת
 אינו מבשל כלי, ורק שמ"ם מבליע עד דמיקר כדי
 קליפה.

כתי"ה שאסור להדית בהסונג אלא כלים קטנים בתוך
 כלי גדול מוחל לבלע ומיוחד לחלב והארי ברברי
 חרופת ובקאות גדולה ברברי רבונית מפישי השי"ע.
 אבל באשר שהוא טריטא גדולה הנשים העוסקות
 בהן יאמרו רבי כמה הארבת עלינו אגאר הענין של
 לא נפסק הקלות לחיץ דברי רבותינו הר"מ והשי"ח
 ויתבאר שנשי שלנו שפיר עכ"ל.

וקצת משמע כי מהא דבעצם הא תניא בהבלייתו
 חס לתוך צוני בהדי צוני לחוד צוני שמדיו אכל
 והנה הקשה והגיה בתהיריותו קולף משום דא"א
 זה דכיון דהם הוא אדמיקר ליה א"א דלא בלע
 פורתא, ואם הוא על בליעה ניהא מה דהיה פשוט
 לגמי זה מסברא דלעיל פורתא דהוא כרי קליפה,
 אבל אם הוא גם על בשול משום דכלא בשול נמא
 שאינו נבלע, דחוק לומר דיהיה פשוט לגמי, דגם
 מתבשל פורתא תכפר כשיעור שצריך לבשול דהוא
 בכרי מאכל בן דלוסיא כדאיתא במנחות דף כ"ג דאלו
 לא מתבשל עד דמיקר כהשיעור כיון שהוא רק
 ברוב הגיעה, ואין לומר דע"כ היה אסור מדין
 הצי שיעור שנימא שגם באיכות המלאכה יהיה אסור
 בתצי השיעור, דהא חזינו במלה שלתופקים כ"י
 והג"כ וכל"כ דאבי בשבת שם דאפילו ב"כ לא
 נחמין סובריים דמתוך לתך מלה לכתולה בשבת
 בשול, סובריים מן האור כדסובר רש"ב במנחות
 בכ"ד שהתבטלו מן האור כדסובר רש"ב במנחות משיעור
 והרמב"ם פס"כ משבת ה"ז והשעם דבפחות משיעור
 אכזב המשל אינו כלום ומפיון שא"א לבה שם
 לבשול והוא נמרח גם לכתולה ואף רבנן לא גזרו
 בהן, וא"כ גם בעירוי מ"כ"ל א"א היה לחתבל
 מה כשיעור אפילו בן דלוסיא לא היה לו לאסור,
 ולכן אם בליעה תלויה בבשול נצטרך לומר דהיה
 פשוט לגמי שהוא גם מבשל עד דמיקר כשיעור
 כשיטת לגמי שהוא גם מבשל לא א"א מתבשל בה
 בשעור שם דבר דלוסיא הוא זה רק מצד אחד דאיתא
 במנחות שם כל מצד אחד דאפשר דאסור מודבנן אף
 כלום הוא, אך מצד זה אפשר דאסור מודבנן אף
 בא"א להובשל יותר, ולכן סובר הרשב"ם שמוכרחין
 לומר שבליעה אינא אף בלא בשול, ובליעה היה
 פשוט לגמי, שאינא תיכף עד דמיקר, ור"ח ע"כ
 סברי דאם אינו מבשל לא בלע כדמיקר מודבנן
 ומפשי' דע"י דמיקר פשוט לגמי, שהוא גם מבשל
 אף שהוא דחוק, וא"ל יפשו שמהשיטתו היה מקבילה
 שהוא מבשל משמאל גופיה מזה דבפסחים דף ל"ז
 א"ר יהודה אמר שמאל דל"ש המעיסה ולי"ש החליטה
 כראית ר"ח משם בבוהי"ם, והאיסור בשבת יהיה
 רק מדרבנן.

הנה ברוב מה שהקשה כתי"ה ומצא בן בספר
 כופי יונה, על הרמ"א שסותר עצמו שבו"ז סימן
 צ"ב סעיף ז' פסק כתי"ד דקלות מן הקדירה וחמת
 שהחלץ אל קדירה צוננת אם לא נפסק הוי בעירוי
 ונאסרה, ואיירי שם שאין מקיים שוחל עליה הקלות
 רוחה ואין הוי סולת כדאיתא במ"א סי"א כ"י הוה
 מוכרח כדכתב הרא"ח ה"י ככלי ראשון ואף בנפסק
 הקלות, ובסמ"ק סעיף ז' פסק הרמ"א דבעיריה
 מים רוחתה על כלים של בשר ושל חלב בחד
 ואפילו שומן דבוק בהם חל שרי דאין עירוי כללי
 ראשון ממש שיעשה שחללים שמעלה עליהם יכלעו
 ונ"ש עיי"ש, והא טעם דין זה מבורר בא"ה שהוא
 מטעם דאחר שהגיעו המים להכלי נעשו בזיו כל
 שני דחמאה גבר ורק כדי קליפה נאסר משום
 אדמיקר ליה בלע, ומטעם זה סובר דאף במעלה מכלי
 של איסור על כל של היתר אין לאסור רק הכלי
 שבה קלות העירוי עליו כדאיתא השי"ח במ"ק י"ח
 אף שלא נפסק הקלות א"כ שונתל ע"כ כירה צוננת הוי
 נפסק הקלות אסור אף שונתל ע"כ כירה צוננת הוי
 סובר דלא נעשה ככלי שני אף שהגיע ליערה תחאה
 הצוננת דמאחר דמיקר למה הרחוקין יש לו דין
 כ"ר, וא"כ לא המים אף שני של הנשים של היתר
 ושל חלב הוה בדין כ"ר להכליע כדי קליפה יש
 להם לאסור בשמן דבוק בהם שמהליע הבעי בהכלים,
 ולכן אף שהסובר הרמ"א דאינו מפליט ומכליע כאחר
 בכלי שהוא קשה כדכתב השי"ח לחיץ מזה דסובר
 הרמ"א בסמ"ק סי"ח סעי' ז' בליעה דפליט ומכליע
 בבשר, מ"מ יש לאסור דכיון דלא נפסק הקלות שיש
 לכל המים אשר שם בדין כ"ר אסור הכלים במה
 שרק הכליע בהם השומן דבעי שחוללכו מכלי הבשר
 לכלי החלב ואפכא תחמה מה שהשי"ח לא הקשה
 זה ואף הפמיג שהקשה כעין זה על השי"ח סי"ח י"ח
 נוחא לו על הרמ"א.

והכוין לעי"ד דהנה בחי"ם שבת דף מ"ב פליגי
 רש"ב"ם והר"ם בעירוי דרש"ב"ם הוכיח דעירוי כלי
 שני מזה דמיקר תחאה גבר, והר"ם אדרבה הוכיח
 מזה דמשמאל מורה בפסחים דף ע"ג דאף שתחאה
 גבר דהם לתוך צוני קולף משום אדמיקר ליה בלע

הוא חלוי בבטל, והוא משום שהם שתי עשירות שרק בשל יכול לעשות זה, ולכן סובר דאף לחם השמן וזאנו ולחלוצו נמי הם שני מקעים שרק בשל יזן לכל לעשות זה, והיו גם לחשמון הדובק בהם יזן מפליט ומבליע, שבכלי שני אף שלא נפסק הלוחה שמקשר עם חכ"י אנו יכול לעשות, ולי"ד שרקלוח מקיירה רוחתו שבטנין צ"ב דהמם אירי שחלקיה היה מולב ורוטב של בשר גמט שילך מקיירה הולחתה שלא היה צריך לעשות אלא מעשה הלילה לבל, שבלא נפסק הלוחה מבליע אף שאנו מבטל אבל הנה שחלקיה היה אף ממים שאנו של חלב ושל בשר שהוא צריך לחמם את השמן הזנו ולהבליע שני שני מעשים אנו יכול כיון שאנו מבטל וה צריך לומר לחרוץ החל"ה, וכו' גם להשי"ד שחל"ה להרמ"א בסק"ה דאינו מפליט ומבליע. כחתה בכלי שהיא קשה, דג"כ קשה הוא הרמ"א מחיר גם בשומן דבוק שאצ"ל להפליט, אלא הוא נטעם דגם לחם והשמן הוא עוד עשירה כמו ופלוטה דרובתיה, וכן מכתב השי"ד אח"כ בשם מהרש"ל שאמר בשם שריו מאלו דוקא, דבמקום זה מחיר נטעם ג"כ בר יצ"ה, כה נמי לפי שהחירוי מפליט ומבליע כיון קליפה שלכאורה קשה דהא אין כאן הפליטה, אלא דבארת דאף הבעיז כיון שצריך להקלות לחמנו נושא במפליט ואמר רק משום שערורי עושה תריווה כחתה מפליט ומבליע ולא היה אוסר אם לא היה עושה רק הבלעה לכו'.

ענין ג

אבל דברי השי"ד ד"ס"ק י"ח תמוזין דלרבא מא"ה דבמקרה מבלי של איסור שנתחשב שם אין לאיסור רק הפלי שבא הקלות עליה, אז לא נפסק הקלות שיש לו דין כ"י להבליעה לכה, ובכאן הוא צ"ע אלא הבלעה לכל דהליתיה היה בשבול ממה ולא מוב כלל מש"כ הח"ד שם דבכאן בעי שיהיה מפליט ומבליע כאחד, ואז הפליטה כבר נעשה ע"י הבעול בבלי ואיסור והקלות אינו עושה אלא הבלעה רק מה שכבר נפלט, וצ"ע בהנהגתו ודורונו היה שייך רק במים מבלי היתר, שיעורה על כלל איסור וכלי היתר שהו ארובה אוסר השי"ד שייך א"כ, ויותר קשה מה שבס"כ"ב כתב השי"ד לדינא שפליג על הרמ"א דבעירה מים ורחוץ דזיתור על כלי איסור וכלי היתר אף שיהיה נקי אוסר, מותר דלא שייך ג"כ בר ג"כ, והקלות עושה להפליט מבלי ואיסור ולהבליע לכלי היתר, וא"כ כ"ש שבמקרה מבלי ואיסור אף נקי שאסור אף כלי השני אף שחלקיה בא לו מבלי האחר כיון שלא נפסק הקלות.

שליכא דבר המקרי אלא שאין גם לדמות לכלי שני דליכא שם מעלת הקשר לכ"י שלכן מניעה מעלת הקשר לכ"י רק לענין שיהיה מבליע או מפליט ולא לענין שיהיה שובל, ואף שהמפ"ג בס"מ ד"ה בשי"ד ס"ק י"ח כתב על סכרא זו לומר דזהו דדיו כ"ש לא היו מ"מ אין מבטל ולענין שבת מישרא שרי דהא בורכא וה"א, אינו מצד שלא נראה לו הסברא דהא ור"א סברא נכונה וישורה היא כדסובר הח"ה נכמעט ה"זא מוכרחת אבל הוא נטעם דמסק דהא דין זה הוא מדברי הח"ה הוא הביא ראה משבת שהוא מבטל ע"י"ש, וע"כ שפיר כתב הח"ה דבמ"ד בעצמו כותב שאינה ראה בורה והעיקר הוא מצד הסברא שצריפה מבלי שני שלכן רצה להחמיר והשי"ד שהוא גם מבטל ופליגי עליו בזה והא"ה והרמ"א והשי"ד והוא דבר המסתבר טובא.

אבל לכאורה יקשה דהא ק"י"י ור"ה אם אינו מבטל אינו בולע דלחויין וכו', וכן הוא סביר הרמ"א והשי"ד דמכ"י ג"כ שובטל כיון קליפה וא"ר ינאן שובטל ע"י ל"ה היה כלי"ה רק לבליעה ולא לבשול, ולכן צריך לומר דבארתי שרק לבליעה כלי השחת סביר דחלוי בליעה בבטל אבל בי"ח ואוכלין סביר דאף באופן שאינו מבטל הוא בול"ה אבל כלי שני גם אינו מבליע ועריו מכ"י"ה הוא על מבטל כיון קליפה והחלוק הוא בכ"ש שיש לו קשר לכה"ר שצריפה מב"ש וגרע מב"ש שבוה אינו מבטל וממילא יבליע כחתה גם לא בכ"י ואוכלין דחלוי וכלי"ה בכ"ש, אבל יבליע או פליט בכ"י ואוכלין, וזה מה שצריך לחסו"ק לחרוץ החל"ה.

וגמא דמסקי הרמ"א נכונה דבסימן צ"ב בקלות חלה מקיירה רוחתו שהולך אל קדירה של בשר צוננת ולא נפסק הקלות שהאיסור הוא רק בהבלעה לכה ולחל"ה קנעם ה"זין דאם היה קדירה של חרס יש לאיסור ואם הוא של חמשת אין לאיסור, וסו"מ והרמ"א שאסורה הקיירה דחמיר גם בכלי חמשת כיון שא"ל לחלוק בין הקיירות למעשה ופליט שהוא חמיר בלא הפסד דכלי חמשת אשור להנעיל, ובסימן צ"ה במים ורחוץ על כליים של בשר ושל חלב שאין ואיסור אלא כשיפליט ויבליע לא ואסור משום דהוא כדיו בשל שלהו הוא ברוי כלי שני, וכן יהיה גם בעירה מים של רוחוץ של היתר על כליים של איסור וכלים של היתר.

שק באופן זה הוא ממשלה וגם לא קשה כ"כ דאשכ"ח כיון שהוא בודד רחוק הוא רק מקצת מובלי שרי קליפה שלו הוא רק משנה לא אירי בזה הרמ"א וגם לא חש לזה משום שעוקלים יהיה שישים ואם יודמן שיהיה באופן שלא יהיה ששים אה"כ שאסור בכה"ה ולא חש למנוקם כה"ג שדוחק מא"ה ובסמוך באבר קישית והשי"ד ושישתו.

והנה בירושלמי שהביא הח"ה שבת והחיים דהת"ר יוסי ראיתו ר' יונה מאור שבטל בו ואמר שעירה לחוכו רוחת חמ"ן כלי חרס בולע החלין אינו מחביטת חמ"ש ר' יוסי בר בון והמנהג מנין שבה"י חמ"ש כן אתה לו למסור כלי חמשת בלע, ופי' הח"ה אם עריו אינו מבטל לא בלע כלי חמשת ע"י"ש, ומסתבר שאף למה דמשיב ר' יוסי ב"ר בון מודה ל"י יוסי שכלי חרס בלע אף כשאנו מבטל שיותר נקל לבלוע מבלי חמשת ומצד הקשיא מב"ה היה מתרוץ בו"ה ורק משום שקשה מבלי חמשת הוכרח לומר שעריו גם מבטל ולא ש"י יוסי ב"ר בון כיון שמדחה תירוץ ר' יוסי פליג גם בכ"ח שאינו בולע כשאנו מבטל, ולפי"ז יש לפרש אף ל"י ול"ה"ת מה שהיה משיטא לגמ' בפסחים להקשות ארמיקר ליה א"ה ולא בלע פורחא הוא משום דאף דלא היה פשיטא שובטל פורחא מ"מ באיסור ודאי שקילי לבלוע ככלי חרס פשיטא שאף אם לא היה מבטל נמי היה בולע, אבל ידעי דחתי' שבם מבטל מזה דבולע גם כלי חמשת שהוכח הירושלמי, והביא מזה דארמיקר לו בלע שהוא רק כרי קליפה ע"ל מ"ש מבליעה דאבלין שהוא רק כרי קליפה.

ענין ב

והנה הח"ה בס"מ צ"ב ס"ק פ"ב כתב לחרוץ הוא דבסימן צ"ב שם בלא נפסק הקלות אף שנתחשב על כליה צוננת אוסר הקיירה מדין עריו מכ"י שאיסור כרי קליפה והסכים לזה השי"ד, מזה דהשי"ד בס"מ צ"ה ס"ק י"ח הביא דברי ח"ה בשם א"ה דאפילו בעמרה מבלי איסור על כלי של היתר לא נאסר אלא חבל שבא קלות העריו עליו אף שעריו לא נפסק הקלות שהקשה זה גם הפמ"ג משום דהקשר לכו"ל עושה רק שובליע או יפליט ולא מבטל, והכריח כדבריו מזה דהביא מח"ס, שבת דף מ' בתנעם החלוק בין כ"י לכלי שני אף שהיו סולות דהוא משום דבכ"ש אין דופנותיו חמין וחלול ומקשר ולכן אף כשיש קשר עם הכ"י שהשפת השניות אין מניחת להמקרי ועצירא מיד סולות לכה, מ"מ חסרין דעמרת המקריא איבא בא"ה וא"ה לומות לכ"י

ע"כ"ש חזינו שמארמיקר ליה בלע יש נמי למיטבל שהוא מבטל דכן הוא סביר ר"י ור"ה, א"כ יש לפרש דכן סובר נמי הא"ה, וכן הוא מוכרח דהא מפורש בדבריו דאין מערה רוחוין על החבלין שבתו ורק בצדיותו מותר לשיטתו כדחובה לישנו בפמ"ג בשי"ד ס"ק י"ח ובח"ה ס"מ צ"ב ס"ק פ"ב ע"י"ש ה"ר דסובר כ"י"ה ר"ה שמבטל בעריו, והמנהג מאר משי"כ השי"ד בסק"ב דא"ה סובר דעריו אינו מבטל אפילו כרי קליפה אלא בולע כרי קליפה קודם שמתנו וממכור דבריו להדיא, והוא ממש"כ דודא עריו כלי שני הוא דהוא גבר ונצטנו אלא שאנו מחמירין לאסור הדבר שנתורה עליו לומר ארמיקר בלע, ששילוח זה משמע להשי"ד דהוא רק חומרא לענין בליעה, אבל הוא ארובה מפורש בדבריו כיון כ"א שאסור לערות בשבת על חבלין אלא דסובר דהוא גם מבטל, והכלי"ה בשם מ"ש"כ בדין י"ח שאנו מחמירין לומר ארמיקר בלע הוא גם ארמיקר מבטל כדמפורש ר"י ר"ה, וממילא גם מפליט ומבליע כאחד כיון דגם מבטל, ועיין בח"ה"ש שם שלחפליט ולהנליע כאחד לכ"י"ה חלוי בבטל שווה פעולת בשול.

אבל סובר הא"ה לליכא נמנע מצירוף אפ"ל"ס ויבליע לאסור כלי אחר, דכיון דרק באחת מקום מהכלי שער הקלות עליו הוא מפליט ומבליע ברגע הנהיגה ע"ד דמיקר דח"כ הוא מיקר, וכשבחמ"ו משם המ"מ גם הפליטה וגם עם לכלי הבעין לכלי האחר ה"ה ככל נעשים צוננים בדין כלי שני דשבו אינו מבליע ואינו מפליט, וצרי"ה רק לאחת הדבר, שאסור אף שצריך לעשות תריווה להפליט ולהבליע כגון לערות רוחוין על החתונות אף שהוא רק משום שפמליט מחולה את הדם ומבליע ח"כ, אבל בכלים לא משבת לה דלאותו הכלי סני בהנעלה לכו' לאיסור כשהקלות הוא איסור או שמנה ע"י איסור בקי"ה ולכלי אחר ה"ה הוא במקום אחר שבו נעשה כלי שני, ורק אולי יצויר כשנוגעין שני כליים ומנותים זה אצל זה חקלים חל"ה על שניהם במקום הנהיגה שאר יאסור משום שפמליט מזה ומבליע מזה אצל במוחות נע"י אף שניהם במקום הנהיגה לא יאסרו, והקלות חל"ה על שניהם במקום הנהיגה לא יאסרו, ויקשה על הרמ"א קישות הש"ח מזה דאיסור בחתונות דמפליט ומבליע, ממה שסו"מ כאן דהכל שרי דהא למענים יש לאסור בכלים המנותים זה אצל זה הקלות חל"ה על שניהם, ואולי רק זה דהקשה גם להשי"ד והוצד לומר שסובר דבכלים שקשים אינו מפליט ומבליע כחתה, אבל לא משמע שרק זה הוא קישות השי"ד דהוא רק בדרך רחוק, והיה מפליט

אבל סובר הא"ה לליכא נמנע מצירוף אפ"ל"ס ויבליע לאסור כלי אחר, דכיון דרק באחת מקום מהכלי שער הקלות עליו הוא מפליט ומבליע ברגע הנהיגה ע"ד דמיקר דח"כ הוא מיקר, וכשבחמ"ו משם המ"מ גם הפליטה וגם עם לכלי הבעין לכלי האחר ה"ה ככל נעשים צוננים בדין כלי שני דשבו אינו מבליע ואינו מפליט, וצרי"ה רק לאחת הדבר, שאסור אף שצריך לעשות תריווה להפליט ולהבליע כגון לערות רוחוין על החתונות אף שהוא רק משום שפמליט מחולה את הדם ומבליע ח"כ, אבל בכלים לא משבת לה דלאותו הכלי סני בהנעלה לכו' לאיסור כשהקלות הוא איסור או שמנה ע"י איסור בקי"ה ולכלי אחר ה"ה הוא במקום אחר שבו נעשה כלי שני, ורק אולי יצויר כשנוגעין שני כליים ומנותים זה אצל זה חקלים חל"ה על שניהם במקום הנהיגה שאר יאסור משום שפמליט מזה ומבליע מזה אצל במוחות נע"י אף שניהם במקום הנהיגה לא יאסרו, והקלות חל"ה על שניהם במקום הנהיגה לא יאסרו, ויקשה על הרמ"א קישות הש"ח מזה דאיסור בחתונות דמפליט ומבליע, ממה שסו"מ כאן דהכל שרי דהא למענים יש לאסור בכלים המנותים זה אצל זה הקלות חל"ה על שניהם, ואולי רק זה דהקשה גם להשי"ד והוצד לומר שסובר דבכלים שקשים אינו מפליט ומבליע כחתה, אבל לא משמע שרק זה הוא קישות השי"ד דהוא רק בדרך רחוק, והיה מפליט

אף רק להלכה הוא עוד מעשה שאינו יכול לעשות
להצד מחספס שאינו מבטל כולי ואי, ונמצא שהלכה
דעה הכלל שאינו נקי לא נעשה יצא ובלה לצד
זה, ובמחור קשיה רעקא עייני.

ענין ד

נמצא למה איסור צנון על כלי הקלוח של הימין
לא היה על השומן אלא מן הצד לא יאסר הכלי אף
שהוא על אותו פלי, וכן הוא אף להשיד, ואם הוא
בשני בליים ועל כלי אחד והכל הקלוח אף שיש
שם בנין ענין אף שהוא לשם מכלי הראשון אף להשיד
וקלוח ענין אף שהוא לשם מכלי הראשון אף להשיד
ורק אם הקלוח המש הולך על שני הכלים בזה
פליגי דלרמב"ם אף בשמן דבוב על של בשר ועל
של חלב לא יאסר זה מזה ולהשיד יאסר בודא
בש שני דבוב ענין, ובניקים אם הם משני
ומחלב לא יאסר, ואם אחד מזה אינו נקי והני
יאסר ושאינו נקי בעריו זה לבד מזה יאסר, ובניקה
שני וכן בניקים שאין הפסד מורה, ובקלוח חלב
ומחמיר במקום שאין הפסד מורה, ובקלוח חלב
או רוטב בשר שהולך לקידרה אחרת כיון שלא נפסד
הקלוח אף שהוא על כירה צוננת ואסרה, ואם עיר
מכלי של איסור ולא רק מים אלא אף רוטב ש
איסור ממש או חלב ורוטב של בשר על כלי אחד
ומשני יד לכלי אחר לא יאסר השני ולהשיד שפסד
במשה יד לכלי אחר לא יאסר הקלוח, ולהשיד א
בהאשה יד לכלי אחר לא יאסר הקלוח, ולהשיד א
מבשר יד לכלי אחר לא יאסר הקלוח, ולהשיד א
מבשר יד לכלי אחר לא יאסר הקלוח, ולהשיד א
מבשר יד לכלי אחר לא יאסר הקלוח, ולהשיד א

למלכות יש להחמיר במתקנתם להחשיב כע
שטח הקלוח שגם מבטל וממילא נחמם דבר בעי
ואסור אם אינם בניקים כהשיד אף שרמב"ם מזהיר
ובהאז אינו נקי ואסר והניק, והאינו נקי מהחך במיקו
ואם עשה עיר עירוי הוא פסד ואסור שלא במקום
הפסד, ובהשיד יש להחמיר בהשיד דלא כקשיה רעקא
כיון דלרמב"ם מותר להמיר אף שלא במקום הפסד, ובכלי ש
יש רוצא למסור על השיד במקום הפסד, ובכלי ש
איסור נקי ופי הוא בספק זה אף בעריו אחר ו
לאסור שלא במקום הפסד, והחמיר במקום הפסד, והשיד
ובעירה מבטל של איסור בן יומא אף מים על כ
ופשם חלב אל כלי אחר יש לאסור דלא כהשיד

בכל השטח שפי' כיון שהשיד סובר שבמבטל בכל
השטח הרי מבטל כולי ויכול גם להבליע בכל השטח
שהחמיר הוא עצם המבטל, אבל בניק שאצ"ל לעשות
פליטה שהוא בעצם ענין אחר מבטל רק שבת ובשתי
עשה גם פליטה, (ומשי' בהוי"ו שם על מפליט
ומבליע כחוד שהיה פשוט, אף הכונה הוא רק
המבטל בעצם אלא שפליטה ובלעיה נאסר הוא רק
בבת פליטה בשל ונכנסים דכל שאינו מבטל אינו
מפליט ומבליע כחוד, פ"י שאין זה כחון, ולכן
מסתמך אולי בשל כזה אין בו כח להפליט שעל
פליטה צריך בשל יותר גדול שהוא רק במקום
הנגעה ממש, ופליטה על הרמב"ם רק באינו נקי ולא
בניק שהוא יהיה כדסובר הרמב"ם, ואינו מטעם שהם
כלים שקשיים, דוא השיד תירץ זה להרמב"ם ולא
בראה לו לדינא כדכתיב לעיל מזה ולא משמע שנתחייב
עמה להסתפק בזה דהיה כתב כן בפירוש בלשון
שבת והחמירי שאפשר כרמב"ם, אלא צריך לומר
שכונות ספקי הוא כדבארתי, והוא הדין שעל פליטה
מדרב ר' להבליע בדבר רד בסתם, ולכן מסתמך אחר מאחר
השטח של הקלוח נמי מסתמך, ולכן מסתמך דכל
של בשר ושל חלב שאחד מהו נקי ואחר אינו נקי
שהנני אסור כיון שהוא באותו השטח הקלוח דלא
כרמב"ם, והאינו נקי הוא בהסתפק שלו דאם בשל דכל
השטח הוא לגמרי כמו המבטל דמקום הנגיעה ממש
שיש לו גם להפליט ולהבליע הרי כיון שנתערה
בבלה עיי' שובלבו בן חור ואסור השני שבשטח זה.

אבל סובר דבר חודש שבאחר העריו וראי לא
נאסר האינו נקי דמצד שהפליטה יבליע בהאינו נקי
הרי הוא ג"כ בר ג"כ כדכתיב בניקים ונאסר רק מה
שפי' מפליטה נעשה לכלי האינו נקי ובלה ונבליע
בזה סובר שלא אמרינן כן כיון דלא היה שהיה
להחשיבו בבלה דהרי רק רגע אחד היה להפליטה
והחשיבה, ולכן כתב הספק רק על עריו שני, דכיון
דהניק נעשה ובלה חוד ואסור השני כיון שמערה
עליו כל פים א דעריו אינו מבטל כולי הוא שפליט
מקום זה ולהבליע במקום הפסד אף שהוא באותו
השטח כדנסתפק, בפ"י איסור, ומסיק להחמיר
בשערה שלא בפי'ם באותו השטח של הקלוח והוא
בכלי איסור אף שהניק בעריו אחר, ובבשר חלב ואחר
אינו נקי שהניק אסור בעריו ואינו מדינא והאינו
נקי בעיר עריו מצד חומרת ספק שיותר גרואה
להשיד שבכל השטח הוא חמרת ספק שיותר גרואה
והנה יש מקום לומר לפ"י שפליט השיד על
הרמב"ם רק בזה שהחמיר השומן הנדבק כיון שבמבטל
בכל השטח של הקלוח, אינו כבוד עשייה ולכן מבליע
בכל השטח, אבל מודה דלהבליע מה שפליט הנקי

פשיה

דאין עריו ככ"ד ממש שיעשה שובלבו ומ"ז אי"כ
הוא כמפורש כדבארתי בטעם הרמב"ם שהוא מפליט
ומבליע רק במקומו ולא על כל שטר הקלוח.
ובכ"ז זה לא פליגי השיד על הרמב"ם במסמך
צ"ה בספ"כ וסובר שבקלוח שהוא על שני בליים
מקצת עיי' ומקצת עיי' מפליט ומבליע, וגם בטעם
רמ"א והקשה לו תורין שהוא מטעם שסובר שאין
מפליט ומבליע בכלים שהוא כתיבתי שם משום שהוא
לפ"י ובלבד ושיד שהוא כתיבתי שם משום שהוא
כלי שהוא קשה, דהוא שירי לכאורה רק הים בסמך
אף שאיני בניתי בליים שקשה להפליט וקשה להבליע,
אבל הנה שהפליטה הוא מהחובלת שהוא ר"ל נשאר
רק ההבליעה בפ"י שהוא קשה שזה מסתבר שיוכל
לעשות, ולכן מסתבר שובלבו מפליט ומבליע ולא
דרק כל מקצת קלוח על מקומו פליגי עיי' ומ"ז לא רצה
על כל השטח, והשיד עצמו פליגי עיי' ומ"ז לא רצה
לפ"י שאסור סובר כשיטתו משום דא"כ לא היה
סובר הרמב"ם בפשיטתו דשרי אלא אף פירוש
המחלוקת שבדברי המחבר, וגם אפשר שגם הוא מפרש
בטעם הרמב"ם כדמחין בסמך צ"ה ואף שהוא
הפליטה הוא מדבר רד מ"מ מאחר שעשייה הקלוח
פליטה אף מדבר רד אין בו שוב כח להבליע בדבר
קשה.

עכ"פ אין שנימא חזיון דהשיד סובר דמבטל
הקלוח הוא במקום אחד ומפליט מפ"י זה ומבליע
בכלי האחר אבל לא בכלים שלא היה עליהם הקלוח
ממש אף שמקושר עם הפ"י, ולכן בעירה מפלי
זהרר על כלי איסור וכלי הימין והיה הקלוח מקצת
עיי' ומקצת עיי' אסור אף שהיה כלי ואיסור נקי,
והואם הם כלי בשר וכלי חלב אם הם בניקים מותרין
מטעם ג"כ בר ג"כ הוי מולוכים אסורין,
ולהרמב"ם מותרין או מטעם דבארתי או מטעם השיד
לדריה.

יורה דעה

והנכון לעי' דהנה השיד כיון מ"ז ס"ח מ"ז ל"ח
איתא בעיריה מים על התרנגולת ועל הכלי, שכתב
העיי"ו יש אסורים הכלי שהמים בלעו מן התרנגולת
והבלעו בכלי, ויש מותרין שכתב וצוננו המים
בשופכין על התרנגולת קודם שהגיעו לכלי, שקרא
לזה השיד נפסק הקלות, שהיה הקשה דא"כ לאיזה
צורך כתב חרב בסתיק י דלא מוקרי עריו כשפסק
הקלות והמחבר כאן כתב ב' דעתו בזה הרי
מפורש שחושב זה השיד לנפסק הקלות אף שלא נפסק
ממש ויש לו קשור להכ"ר, וכמפורש בהוי"ו שם
שאריי בלא נפסק ומקושר בכלי ראשון שהיה הקשה
גם על שיד זה מלא נפסק והקלות שבסתיק צ"ב
וכן ממה שפסקים שם השיד ודוחק דומר דכאן מיייר
שהתרנגולת מונחת במחבת ועיריה על התרנגולת ועל
המחבת ביחד בענין שהעיריה ועל הנפסק אלא הקלוח
נחול בפעם אחד על התרנגולת ועל המחבת עיי"ש.

חזיון מפורש מהשיד שבשניל הקשור להפ"י לבד
לא נחשב לא נפסק הקלות אלא באם הקלות הוא
על שני הדברים מקצת על התרנגולת ומקצת על
המחבת אבל אם הקלות הוא רק על התרנגולת לבד
ומשם נחול על המחבת נחשב נפסק הקלות אף
שקושר משום דמפסקי שהקלות לא ילך ישר אל
הכלי, וקשור כזה אינו כלום וגורע הוא מקלוח הנחת
על הימין ישר לזקודתו שבסתיק צ"ב ששם ליכא
הפסק והחמירי הוא רק ממי שנוחל על הכירה צוננת
שפי' מועיל מה שמקושר להפ"י שלא יצטנן כסברת
החז"ר, אבל הוא שהקלות נפסק עיי' התרנגולת כבר
נעשה כלי שני ועל כ"ש אין מועיל מה שמקושר
לכ"ר, וממה דין זה הוא אין מועיל מא"ה במערה
מכלי איסור על כלי הימין ומשם הולך לכלים האחרים,
שיש לו דין נפסק הקלות אף שיש לו קשור להכ"ר,
ולא נאסר אלא כלי הראשון שבא הקלות עליה.

אבל סובר השיד עיר חודש דבעריו גדול
שהולך מקצת על התרנגולת ומקצת על המחבת, שבהו
היה שייך לומר שיהיה המחלוקת שכתב המחבר שם
שיש מי שאסור יש מי שמחירי, וטעם המחלוקת
הוא אם בניין דבצבים הוא כלי שני ורק דאמריק
הוא מבטל ומפליט ומבליע, לכן הוא רק במקום
הנגעה ולא על מקום אחר אף שגם שם הוא מפר
הקלות וכדבארתי לעיל להרמב"ם שסובר שילבא
מצאיות להפליט ולהבליע בכלים עיי' קלות, או שמשך
הקלות הוא במקום אחר וכלי שבמבטל ער דמויקר
הוא על כל השטח ביחד ומפליט במקום זה ומבליע
במקום האחר, אך מסתמך השיד דא"כ דלא כרוב
דפסק הלשון לא משמע הני כלל, ועוד דבגדו
זה כתב הרמב"ם בסמך צ"ה בפשיטתו דשרי מטעם

פירוש
בענין כלים שעברו עליו
הדש מבשר וחלב ואופא

ענין ידיו הרב הגאון המפורסם מהר"ר
מע"כ הרב פארשטאן שליט"א
זע"כ קצרות פארשטאנענע של בשר שעברו
עליהם יותר מ"ב חדש ונזמן לו למכור
למי שצריך להם להשתמש לחלב ויש בה הפסד
מרובה אם יש מקום ועצה להחלי.

והנה מחלה צריך לבאר עצם איסור דקדוה
של בשר שאנה בה יומא להשתמש לחלב או אופא
דקשה לי בה מובא. דהנה בכלי איסור שאינו
בו יומא מפורש בפרק ע"ז שאסור גזירה משום
קדוה בת יומא. ולכאורה אם יש גזירה שהוגבל
מ"ט לא גזיר גם אחר שהוגבל אטר קודם שהוגבל.
ודחוק לומר דאין לחוש כשהצטרפו לעשות מעשה
לאסור גם אחר המעשה אטר קודם המעשה. וכן
ואי יש לגזור אטר לא יהיו רוחצו וכדומה שצ"ז יש ודאי
ס' גמר אז לא יהיו רוחצו וכדומה שצ"ז יש ודאי
לחוש דלאו כרע בקלאו בדיני הגעלה כדומה
שמעטם לא הוגזר שלא להגעיל כלי בו יומא כדומה
ברמ"א או"ח סי' תנ"ב סעי' ב' ובי"ד סי' קמ"א
סעי' ב' משום דדואר יש לחוש לזה עוד יותר מאינה
ב"י אטר בו יומא שאין בה פסיד דברים וא"צ
לוח בקיאות ויריעות הרבה ומ"ט לא גזיר הגעלה
בו יומא כשנעשית בדין. ואין לומר מהמה דהגעלה
אם ואסור לא יהיה תקנה בכלים שא"א ללבן
וכשאסור אינה בת יומא יש לה תקנה בהגעלה.
דוא אסור אף כלי חרס שאינה ב"י כמפורש בתוס'
פסחים דף י' ד"ה לשונוה וברמ"ב פ"ז מביא
ה"ב ובהג"א סוף ע"ז. (ולא כהג"ה הודבר שמואל
שהביא הפמ"ג בש"ד סי' י"ז בס"י ק"ג ובפ"ז
סי' קמ"א שר"צ לחזיר בפי"ח מהמה שאין
לה תקנה. ופלא על הפמ"ג והפ"ז שהביא רק
מהג"א לאיסור ולא מזה שמפורש בתוס' פסחים
וברמ"ב(ים) וא"כ מ"ט לא אסרו גם בהגעלה.
וצריך לומר דאף שיש לחוש לקלקול וצ"ר
לגזור מ"ט אי"א לגזור כיון דאין שם מהאיסור כלום
אחר שגועל כיון. ודעם לצורך הגזירה אינו מועיל
לאסור אם אין טעם וגזר קבוע בעצם ואיסור
דחצור לגזור עושה רק שמהמה זה ואסור אם יש
טעם בהאיסור בעצם כדומה החודשי מהה דמנעם
שלשמן חושב הלבנה בלא טעמה אף שיש טעם
ע"מ שהוצרכו לתקן כמפורש בתוס' גיטין דף י"ד

1 פלוג דחזיר לאסור אף שגועל באינו יודע
מל ברזי לי שלא שמהמשי בכלי ראשון. ואולי
מה שאינו יכול לומר ברזי לי עושה זה לספק כיון
שבצמח מוסתק אלמא דהיה שייך להסתפק על
המשפטי בהכלי ביום זה שמה וזהו לו תשמיש
המשפטי בכלי ראשון ואין שייך להחשיב מה שלא
שכח בכלים אלו להשתמש בכלי ראשון. דמה שאינו
יודע נכר קצת שבימים זה היה שכח אצלו תשמיש
כה. ע"כ חזינו מפורש שהרמ"א פליג על טעם
זה דא"ה וכן דואר פליג בהו הש"ך ולכן אין להחמיר
למעשה.

ובעובדא זו דמיניק אין נוגע זה דאף אם נאסר
כיל מצד עיריות הרבה. ע"כ בהדחה זו של הכלים
אינו מכלים מהניקן אלא כדו קלפה כדו עירוי
ממקום שהולך והלכה. ולענין הגלעה חלוי זה במה
שבארתי להרמ"א והש"ך המסקנא לדינא.
ולמה שבארתי שהחלוק בין כ"ח לכלי נחשת,
הוא גם למסקנא והרש"ל, יש לחזק שבת ה"ר
ירחם שהביא הש"ך מימין ס"ח ל"א דכלי נחשת
אינו בולע בעירוי. ודובר כרש"ם שיעירוי אינו
מבשל ומורשלימי חזינו דכלי נחשת אינו בולע כשלא
מבשל. וא"כ צ"ל לומר דכלי נחשת אינו בולע
בעירוי. ויסתור דחז"ל דידן דביתם דף צ"ה
אינו מביא זה דחז"ל דידן דביתם דף צ"ה
מריקא ושטופה בעירוי שצ"ח סוף ה"ב אלא דרק
במ"ט נאסר זה לידויש מקרא דבר ישרי. ומה
דחת ויתכ נקט אחר קדשי במקוה אחד שיעירוי לחובר
טענין מריקא ושטופה שהוא בכלי נחשת דכ"ח את
צ"ל ומה שבי"ד. לא קשה אליבא דהרמ"ב דסובר
כפי' הגמ' ומה ש"ך מנע"ק ה"ד שגם כ"ח בשאר
קדשים טענין רק מריקא ושטופה וא"כ אפשר אירי
כפי"ח וענין כרש"ם שם שהביא דבשול ל"א בלוע
נקט רק כ"ב ומה ש"ך דבשול ל"א בלוע
דד"ש דבר הוא רק בכ"ח דלן וא סובר גמ' ירד
ולכן הו"ה הגמ"א רק בכ"ח. וכן יסתור ה"ר ירחם.
ואף שהרמ"ב ע"כ פוסק בה"ש שיעירוי צ"ל גם
כלי נחשת מריקא ושטופה. אולי הוא משום דלענין
זה פוסק כר"ב שהוצא בירושלמי ולא מן הקרא
אלא מן הסברא כיון דבבלע כדאמר בגמ' בלוע בלא
בשול לא קמבעיא שמע דלענין קרא הקרא הוא
רק אסמכתא בעלמא ה"ר ירחם סובר דאינו בולע
ולכא הוסבר.

והנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

הנה ירדו מוקירו ומבוכו בבוה"ט כמסצ"ג.
משה פירושטיין

צטון שמי שלש העיסה ישמור לשם מלה, אלא דסגי אס
 אדם אחר משמרה, וכמ"ש הרדב"ז כה"ג, ועי' במגן האלף
 שם, וצוה י"ל דלף דגבז לישב ואפי', לא סמכו על זה, מ"מ
 גבי עחינה, כיון דאיכא רבוותא דס"ל, דעחינה לא צטו
 שימור כלל, סמכו על רב האי גאון, וכמ"ש דזה צאריכות
 צטו"ת מנחת ברוך, (סי' ע"ה) עיי"ש,
 (ד) ופליאה דעת ממני, על הח"ס או"ח (סי' קכ"ח),
 דסקשה על מה שאנו סומכין על קצירת גוים
 וישראל ע"ג, שכל דבר דצטו לשמה וסחמ"י לאו לשמה
 עומד, ל"מ גוי וישראל ע"ג לרוב הפוסקים עיי"ש, ולא
 הביא כלל מדברי העו"ז בעחינה, דמה שנאמר בעחינה,
 י"ל גם לענין קצירה, וצויה שצמה שתי הח"ס לענין
 קצירה, מיושב ג"כ לענין עחינה, דכחז דל"ד לשימור מלישה
 ואילך, דצטו ע"י ישראל דוקא, ולא שילוש גוי וישראל ע"ג
 דהאס משנתן המים לקמה, אז המגבל צידו הוא המשמר,
 וא"א לרואה לשמור, אס המגבל לא ישמור שוא שקד שומר,
 ע"כ נריך המגבל שיבי' ישראל המכוון לשמה, אבל שימור
 דקצירה אינו אלא שלא יבוא לידי חימוץ במקרה, והשומר
 הוא ישראל המכוון לשמה, ולא נריך יותר עכ"ל, וכ"ז
 שייך גם בעחינה, דהעיקר השימור שלא יבא לידי חימוץ
 במקרה, וע"כ חף אס הגוי העוון, אבל השמירה נעשית
 ע"י ישראל, וצוה ל"ע שלא הזכיר כלל הח"ס ענין עחינה

שכח' העו"ז, לומר, שצד' העו"ז מיושב גם קושייתו מקציר,
 וגם לומר שצחירונו מיושב גם קושיית העו"ז מטחינה,
 ואיך שיבי' שזו חין ראוי מטחינה, גם לענין היחר המכונה.
 (כ) אמנם עוד גדלה החמוה צעיקר תמוכה הח"ס,
 צענין קצירה ע"י נכרי, דלנע"ד דלק"מ,
 ואקדים דברי הרמב"ם (פ"ה מחו"מ ס"ט) דכחז, וז"ל
 לפיכך אמרו חכמים נריך אדם ליחר בדין שאוכל ממנו
 צפסה, שלא יבא עליו מים "אחר שנקל"ר עד שלא יהי' צו
 שום חימוץ וכו' עכ"ל, ועי' צנז"ת (או"ח סי' ע"ט),
 דדויק השולל תיבות "אחר שנקל"ר, ולכא לפרש דהיינו שעת
 עחינה, דאל"כ הי' לו לומר צעשת קצירה, ורק הגוב"ז דחב
 דודאי כוונת הרמב"ם פשוט, דצעשת קצירה צטודו מחובר,
 א"ל שימור וכשנקל"ר תיכף הוא אחר שנקל"ר, וכונת הרמב"ם
 משעת הפיכת כיפו עיי"ש, וככ"ג כחז צס' חלף למעה (סי'
 ח"ג סק"ד), משעת קצירה, נראה, דקצירה עומה א"ל
 שמירה, רק מקצירה ואילך, וכן משמע בגמ' (דף מ') דרצא
 אמר לבני דמהפכי כיפי, פרש"י העומקן וקושרין העומרים
 צימות הקציר, הפיכו לשם מלכה, וא"כ משמע דקודם
 הקצירה א"ל שימור, ונראה כעטס דצעשת שצומדין צקמה,
 לא שכיח חימוץ, דאגז מודלייכו לא מחמלי עמ"ש (צס'
 חס"ז) עיי"ש, וא"כ מיושב תמוכה הח"ס, על מה שאנו
 סומכים על קצירת גוים וישראל ע"ג.

סימן ק

אם מותר להדיח כלים של בשר ושל חלב במזחילה אחת זה אחר זה

המזחילה ע"י עירוי מהמים החמין היוצאים מהבשר, צין
 דחת מין לחצירו, ועטמו וכמוקי כלהלן.
 (א) דהנה זה פשוט דלאו נריכין להחזיק את המזחילה
 (היכא דלא הגעילו המזחילה צין בהדמות),
 שנאסרה ע"י צליעת צשר וחלב, ששכיח הרבה פעמים
 שצפסין צתוכה ציורי מאכל מצשר וחלב ומים החמין נזלים
 עליוס, וכו' יש להמס לנו דין עירוי מכלי ראשון (דברי
 המס שצזורה חשר משס יונאים המיס יש להס דין כ"ח)
 ומצליעים צתוך המזחילה משעירי המאכל הנ"ל עכ"פ כתי
 קליפה, ונהעו"ז צסס האו"ח (עי' סי' ל"ה ס"ק י"צ) ע"י
 עירוי"ת הרבה צלע האיסור צכולו, חכן הפמ"ג שס והחוד"ד
 (שס צציאורים ס"ק ע') כחצו דל"ע לדינא, וגס חף לאו"ח
 דוקא אס הי' העירויות הרבה ציום אחד עיי"ש, אולם
 עכ"פ כתי קליפה צולע, וחף שהמס החמין צעלמס
 מותרים, מ"מ מצליעים משעירי מאכל המונחים שס
 צהמזחילה, דל"ד לעורה מים רותחים על כלים של צשר ושל
 חלב ציחד, דס"ל לאו"ח והרמ"ה (שס סעי' ג') דאפילו
 שומן צדוק צהס הכל שרי וכו' עיי"ש, מ"מ כתי מצואר
 צאו"ח (כלל ל"ד דין י"ח) כעטס משוס דודאי עירוי כתי
 שני הוא דתחתי גבר (ס"ה ומלגנו) ואינו מפליט או מצליע
 אלא שאנו מחמירין לאסור הדבר שמערה עליו הקילות
 ראשון של איסור לומר אדמויקר צלע וכו', אבל לאחר
 שהוריקו על הכלים לומר שיפלטו אז אותס המס מכלי
 אחר ויצליעו אותס צכלים שניס לא דמדנתנו על הכלי
 ה"ל הכלי שני וכו' עכ"ל, ואזיל לציעתו (צדין כ"ה וכ"ג)
 שס, דכ"ל דאפילו צמערה מכלי של איסור על כלי של היחר,
 חין לאסור רק הכלי שצא קלות העירוי עליו, משוס דלגבי
 השאר כלים הוי המס ככלי שני עיי"ש, והצואו הש"ך

ביה, יום ה' עקב תשי"ז לפ"ק מנשחר יצ"ו
 שוכט"ס לכבוד ידי"ו הגה"צ המפורסם חו"פ ב"ק
 וכו' וכו' קקש"ת מוהר"ש יחזקאל שרגא רבין
 הלבפשטאם שליט"א, האדמו"ר מציעשינוב יצ"ו.
 אחרשתה"ג באה"ר, יקרתו הגיע לידי לפני איזה שבועות
 בשעה שבאתי לביתי מאה"ק תובב"א, ומחמת כמה טרדות
 שעלו על ראשי או, הנחתי מכתבו היקר באיזה מקום לשמרו
 ושכחתי מקומו איו, וע"כ אני כותב רק עפ"י שושאר
 בזכרוני מעת שקראתי גי"ה בחפזון בעת פתחי אותו.
 כת"ה העיר ע"ד שמדיחים כלים של בשר
 ושל חלב בזה אחרי זה במזחילה (סינק)
 אחת, אם שפיר עבדי.

הנה צודאי ראוי לכל מדקדק צמעטיו, שיבי' לו שני
 מזחילות לצשר ולחלב, לכל או"ח צפ"ע, אולם למי
 שא"א לו, נריך להזכר שלא להדיח הכלים צמזחילה עומה,
 רק צכלי גדול להדחה מיוחדת לצשר צפ"ע ולחלב צפ"ע,
 ואותה הכלי הגדולה לא יניח על המזחילה רק ע"י הפסק
 דף או דבר אחר, וינקב היטב המזחילה צין דחת כלים
 של מין א' לחצירו, ויהדר שהמס החמין היוצאי מהצדור
 יחלנו ישר להכלי הגדולה, ואז חף אס אח"כ ימלא פעס
 שכאשר יתמלא הכלי יחלנו לחוץ, ויתאספו המיס מתחתית
 מחמת שהבי' נקב הסולחה שצחתית המזחילה סתום לית
 נן צב, אבל למזחילה ידקדק שהנקב שצחתיתו יהי' פתוח,
 שלא יתאספו המיס מתחתית הכלי, וגס מהכונן שיגעיל

(שם סי' ל"ה ס"ק ח"י), כרי דס"ל אף דעדיין לא נפסק
 תקלה, מ"מ כיון שכבר הגיעו להכלי שני דין כלי שני
 פליטה, ומכ"ט חין להם כח ג"כ להפליט ולהצליע, והפמ"ג
 (שם בשפ"ד אות ח"י) העיר בחמה על דברי הש"ך הג"ל
 שהציוא להאור"ה הג"ל, דזה כנגד דברי הרב (בסי' ל"ב
 ס"ז) והוא מהס"ד (סי' קפ"ה), וזוותר ל"ע דכרי הש"ך
 שם (סי' ל"ה ס"ק כ') חולק על האור"ה (בדין י"ח הג"ל),
 וס"ל כהמכרש"ל דצמולוכביס משוריו מאלל נאסריס
 הכלים, ודברי האור"ה נראה דהדינים (שדדן י"ח וכו'
 וכ"ג) הכל מטעם אחד, וכן קשה על הרמ"א (שצסי' ל"ב)
 דלא ס"ל כאור"ה צענין עירוי כ"ל, וכאן (בסי' ל"ה) העתיק
 דברי האור"ה (דין י"ח) הג"ל להכלה, ומלאתי שכן העיר
 צם' כנפי"א על הרמ"א, אכן גם לשיטת האור"ה לפי טעמו
 הג"ל, נראה דכ"ז אם מו עירוי נריכין לפעול שהצניעם
 מהנבלך של כלי זו הצנע בכלי האחר, וזה אמרין שקודם
 שצניעם צבר נצטנו המים ונעשים כ"ש, אצג בודחי מצניע
 שירי מהכל של צבר או הלז צלותו כלי עמם שדבוקי זה
 ומלאתי כן צם' דרכ"ח (סי' ל"ה ס"ק ע"ג) צסס ס' חמודי
 דניחל (כ' צצ"ח אות ו'), וחך הצית סתירה וזה צם'
 כ"ל, וצמקוס אחר (צב' תערוצות אות ל"ה) כחצ להקל
 וזה עיי"ש, וא"כ צנ"ד דשכית הרצב פעמים ששירי
 מאלל מצבר או חלצ מונחים ודבוקים צהמחילה, ומיס
 החמין נחלים ע"ז, נראה דגם לאור"ה נאסרה המחילה
 מצניעת צבר וחלצ, ה"ח חדא.

3) ועוד דהרי גם צעיקר דינו של האור"ה חולקים
 המכרש"ל והשו"ז (שם סימן ל"ה סקי"צ)
 והש"ך (ס"ק כ'), וס"ל דצמולוכביס נאסריס הכלים זה
 מה, והפמ"ג שם בשפ"ד (ס"ק כ'), כחצ דרחוי להחמיר,
 ומכ"ש אם תערה כמה פעמים דו"ל צפעס א' מפליט
 ופ"צ מצניע צמולוכך עיי"ש, וכן צנ"ד הוי עירויא הרצב
 והרצב, ועוד י"ל דכעין נד"ד חמיר, דאותו היורה אשר
 משס צאים המים חמין, הוי כעומד על האש, שהרצב
 פעמים צעוד האש צוער, אשר על ידו נתחמם היורה,
 המים זוחלין מהצרח על השירי מאלל, וצכ"ג חמיר,
 דו"ל דאף לאור"ה העירוי שחל מקלה העומד על האש
 חין מחקרר, וכמו שר"ה הפמ"ג (שם ס"ק ח"י) ליישב צוב
 שלא יסיה מחלוקת בין האור"ה לכתב"ד עיי"ש, וא"כ מכל
 חלו הטעמים חנו נריכיס להחשיב חח המחילה נאסרה
 מצ"ח.

ג) אך אם נעשה כו"ל, היינו שקודם ינקו היטב חח
 המחילה, ואחר כך נשמו צב דף, ועל הדף יניחו
 חח הכני הגדולה, אשר צב ודיתו כלים הקטנים, אז לא
 מיצטי' חם המים היוולחים מן הצרח יחילוי ישר להכלי
 הגדולה, ח"כ צבר נעשו המים שצחוכו כלי שני קודם
 שיחלג לחון לתוך המחילה, ואף גם היכה שכבר הכלי
 נתמלא על כל גדוהי, והמים נשפכים מלמענה צלח הפסק
 מהקלות ענ המים שצכני הגדולה ומשס לחון, כרי חז חנו
 צאים שוב למש"כ התום' (צמס' שצח דמ"צ ד"ה נוחן),
 דהיכה דהמים התחמוס מרוציס חין מצשל, ונהרין שס
 חין חילוק בין מרוצין למועטים חלח צין חם התחון יצב
 או מים, דמים מתערצין ואין להם כח לצשל עיי"ש, והוצח
 כ"ז צפמ"ג (סי' ס"ח צדיני כ"ר ועירוי וכ"ש דין השלישו)
 עיי"ש, אם כן לשיטת התום' והרין צכ"ג שהעירוי נחל
 לתוך המים שצכני שכבר נצטנו מדופני הכלי חינו אורר,
 חך הפמ"ג שס היכיה מסחיתת דברי הש"ע דלא ס"ל לחלק
 צוב, וס"ל דאף שאין מצשל כ"ג, חצל מפליט ומצליע,
 עיי"ש, וגם י"ל דהיכה שבתחון חם שים"צ אף שבו רק
 כלי שני חינו מקרר להעליון, עיי"ש צפמ"ג (בדין רציעו
 ד"ה מה) שהציוא פלוגתא צוב, חצל מ"מ י"ל לפי מה

דמבואר (צו"ד סימן ר"ח סעי' כ') וצש"ך (שם סקי"ז)
 צבור שהוא מלא מים שארזיס והכמה נכנסת לו וילתח
 ממנו, דלא חמירין שהמים האפים ויוולחים משס כולם מן
 הראשונים עיי"ש, כן הכח לא נחשב שרק המים החמים
 הזוחלין מן הצרח נכנסים להכלי המלאה ויוולחים צעמין
 צלח תערוצות עם המים הראשונים שצחוך הכלי, וכיון
 שיוולחים מעורבים שוב ל"ה לו דין עירוי מכ"ר ול"ע עוד
 צוב, חך למעשה קשה לסמוך ע"ז דהרצב פעמים המים
 החמים וולחין לגדי הכלי, וצוב חנו נריכין למ"ש להלן.

ד) דהנה כיון שמקיס המחילה קודם דחח הכלים,
 יש לדון עפ"י מש"כ הש"ך (שם ס"ק כ')
 דל"ע צכני של חיסור דל"ש נעצנ"ט, חם לומר דאף נקי
 חוסר, דאפשר דחפילו חם עירוי חצשל, חצנ לא מצשל כולי
 חחי שיצניע צכני, וכחצ דלפי"ז חפילו צכליס של צו"ח, שא"י
 מהס נקי וא"י מהס חינו נקי, שהקוי חוסר, ושחיוני כקי
 ל"ע חם נימח כיון דהנקוי י"ג חוזר חוסר השני, כיון
 שמערה עליו כל פעם, או נימח דערוי לא מצשל כולי חחי
 ויש להחמיר בצניעם צמקוס שאין כפ"מ עיי"ש, וא"כ
 צנ"ד נמי אף חם היו הכלים נוגעים צגוף המחילה ומי
 העירוי היו נחלים צלי שוס הפסק על גצי הכלים והמחילה
 נקי חינו חוסר רק מלד חומר"ה כו"ל, ושוב ה"ו חפ"ל כיון
 דהוי רק ספק חם העירוי הוי צכל דיני עירוי לחוסר חין
 להחמיר, נוסף ע"ז מש"כ הפמ"ג (שם בשפ"ד סקי"ב) דכ'
 על דברי הש"ך הג"ל דיש לראות כיון דעירוי חין מצשל רק
 כ"ק לדידן מסתמח י"ש צמי דחח ס' כנגד קליפת החח, ויהי
 נהי שאין ס' כנגד כולו, וי"ל חין כ"ג חם יש ס' כנגד
 קליפת החח די עכ"ל, וא"כ כ"ג דשייך חח דמסתמח י"ש
 צמי דחח ס' כנגד קליפת המחילה צמקוס שנוגע המים,
 ועי' ש"ך (צו"ד סימן ס"ט ס"ק ס"ד), ואף דשייך משוס
 ח"מ חיסור לכתחילה, מ"מ שייך צוב מש"כ המכרש"ס
 (צחש"ח ח"ח סימן קי"ג, וכצחחיו צמק"ח) דכחצ לענין
 גדונו, ממש"כ צח' רעק"ח (סימן ר"ז) דכיון דעכ"פ יש
 ספק שמה חין כחן חיסור כלי, ניכח חיסור חין מצענין
 לכתחילה, ואף שיש לפקפק צוב נפמש"כ בשפ"ד (סי' ל"ט
 סקי"ז) וצח"ח (מ"ז סי' חמ"צ סקי"ד וצח"ח סימן חס"ז
 סקי"ד), מ"מ כיון שאין מתכוון לצעל, וגם דאפשר צע"ח
 גם צחין מתכוון לצעני חוסר, כת"ש השו"ז (סימן קל"ז
 סקי"ד) ועי' צמ"ז (סימן ל"ט סקי"ז), מ"מ צבר כחצ כע"ז
 (בסי' קל"ח) שגם צמקוס עורח יש להקל, ויש כמה ספקות
 חם יש כחן חיסור וכבר נחפשה המנהג צכל המקומות וחין
 למחות צידס עיי"ש. וכ"ז שייך גם צנ"ד.

ה) ואף דעדיין יש דברים צגו צמה שכתצנו דיש ששים
 נגד קליפת הכלי, לפי מה שכתב הש"ך (בסימן
 ס"ט ס"ק ס"ה) דצקערה רחצה ליכא ס', ועיין פמ"ג שם,
 שכתב דקדירה או קקון שיש צכס רק מעע על שוליו יש
 לעיין חם דומה לקערה עיי"ש, והאחרונים הביחו לזה מד'
 הצ"י (יו"ד סימן קל"ז) דכחצ דדוקח חם יש צכלי הרצב
 יין חצל צמעט ליכא ס' נגד הקליפה של הכלי עיי"ש, וכל
 כי חחי יש לדון ג"כ צנ"ד, דלמח לא הגיעו המים שצשוליו
 המחילה עד כדי כך שיסיה ס' כנגד קליפת המחילה
 צמקוס שנוגע וכמ"ס לקמן לענין לכלוך, חכן מ"מ מירי
 ספק לא ילחנו, וצליורוף דברי הש"ך דהוי רק חומר"ה
 צעלמח, ויש ספק צעיקר העירוי חם הוי כדי לחוסר כ"ל
 חין להחמיר.

ו) ואין לחוש משוס דהמחילה נאסרה מצו"ח, יש צב
 חיסור להשתמש צב, כמבואר צו"ד (סימן ל"ד
 סעי' ג'), דמ"מ מבואר שם דמותר לחח לתוכה פירות או
 לונן, כיון שאינו נהנה מנוף החיסור, וכחצ השו"ז צסס
 חתו"ח דאף חמין לחוף צו הראש חו לעשות שחר דצריס

שאין לורך חכילה ושהי' מותר והכי נהגו פייש, ומכ"ש
הכא דאין לרוננו כלל בהחמין שנפלו שלא בזוונה בגוף
המחילה תחת הכלים כמוזן, וג"כ אין לחוש משום השם
בשול בריח עם ס"ק ת"י) דאסור לתחות האש תחת קדירה
של עינין ש"ך עם ס"ק ת"י) וכתב הש"ך דה"ה אם
מנשלים עם שאר דברים, וע"כ משום דהכלי נאסר משום
בריח, ושייך משום בשול בריח זה, אבל הש"ך כתב עם
דכוי רק חומרה בעלמא, ובעירוי אף בעירוי ממש כתב
בפמ"ג (סימן ס"ח עם בדין השלישי) דל"ה רק ספק בשול
לענין בריח עיי"ש, ובגד"ד דאף ספק אם יש בכלל עירוי,
ואף אם יש הוא שלא בזוונתו, וכל עיקר לא הוי רק חומרה
כמ"ש הש"ך כנ"ל, בודאי אין השם.

(ז) אבל כדי ללכת לגמרי מחשש, דלמלא יזדמן דלא יהי'
ס' כנגד קלופת המחילה, וגם מחשש ציטונ
איסור לכתחילה, יש לדקדק שנית איזה דבר כגון דף וכי"צ
בין הכלי הגדולה שמדיחין זה ובין המחילה, באופן שלא
יגע הכלי עצמה בהמחילה, והוא עפ"י חידושו של החו"ד
(בציחורים עם סק"ה), דדוקא במוגעים זה זה אסור
להש"ך שנה צה"פ, אבל בחין נוגעים מותרים, כיון שאין
יכולים לצנוע רק בהתנגשות המים, והמים גופיהו מותרים
בה, מטעם דאין אסור רק כדי קליפה, והיכה שאין
הקליפה נוכרת כמ"ש (בס"י ג"ח וצ"ש עם סק"ח) מה"ה
יאסרו לאחרים עיי"ש, וא"כ כיון שע"י הפסק דף לא יגע
כלל הכלי הגדולה בהמחילה, שוב אף להש"ך אין איסור
אפילו שלא בצפ"מ, וא"ל לשום ציטול, ונרויח זה ג"כ
להסיר מזה מה שיש לחוש עוד, לפי מה שהעיר הגרעק"א
בהגהותיו ליו"ד על דברי הש"ך כנ"ל דמיקל בצפ"מ, דאף
דעירוי אינו מצטל להפליט מכלי לכלי, מ"מ נידון דבתחילה
הליכאך שצבלי חלב צלע מכלי נקי דבשר דעירוי מפליט
לאוכלו, ואחר כך כשמערה שנית מצליע הלכלוך נצילה לכלי,
ובשלמא צבלי איסור ושניהם נקיים, י"ל דמים שנאסרו על
ידי עירוי הם נאסר מותרים, כיון דל"ה לקלוק, והא דכתב
הש"ך דהנקי גוש נימא דהלכלוך היתר נאסר ב"ק ואוסר
כיון דהקליפה ניכר, אבל צבלי בשר וכלי חלב וא"י אינו
נקי דלכלוך גוש נימא דהלכלוך היתר נאסר ב"ק ואוסר
בעירוי ב"ב להכלי היתר עיי"ש, וא"כ לכאורה י"ל ג"כ הכי
בגד"ד, כיון שהכלים שמדיחים מלוכלכים אף שהמחילה
נקי נאסר הלכלוך כ"ק ואוסר בעירוי ב"ב — כיון שהכוב
שצטפת הדחה מעירים כ"פ על הכלים — להכלים, ואין
להקל מטעם ציטול, דכבר הוכיח הפמ"ג (בשפ"ד רס"ז
ז"ה סק"ח) מהא"י (כלל ל"ד דין י"ז) דבמי הדחה ליכא
ס' כנגד הלכלוך, ומשום דלכלוך שע"ג קדירה נקליפה
דיינין לה, ובמי הדחה אין כ"כ כמו חלל הקדירה הוי
כמו קטרה שאין ס' כנגד הקליפה וה"ה כנגד הלכלוך
עפ"ה, אמנם כפי המליחות הכלי הגדולה שמדיחים זה
נקי מ"ש צ"ד חוץ, ורק הכלים הקטנים שמדיחים צחוכה
מלוכלכים, והמה אינם נוגעים בגוף המחילה רק בהתנגשות
המים, וכיון שהמים מותרים מה"ה יאסרו כנ"ל, ועוד
אם נחמלא כ"כ שיש חבור בין המים שבהמחילה להמים
שבתוך הכלי הגדולה, אז נחמלא כל החלל, ויש ס' כנגד
הלכלוך כנ"ל, אולם עדיין יש לחוש מחמת שכית הריב
פעמים שק"ת משירי מאכלים שנשארו צבליים נשמטים
בשעת הדחה ונפלים למטה בתוך המחילה, והמה נאסרים
כ"ק במקום שנוגעים בהמחילה, ויש לחוש דבעירוי ב"ב
יאסרו להכלי, אבל אם נעשה כנ"ל דיכה הפסק בין הכלי
להמחילה א"כ אף שיזדמנו דיכוי שירי מאכלים שיגעו
בז"ה א"י בהמחילה וב"ד ב"ב בהכלי, מ"מ הוי אינו נאסר
מהאוכל רק כ"ק צ"ד הנוגע בהמחילה, ואין יכולים לאסור

הכלי, והמים המתנגעים אינם יכולים לאסור כיון שהם
בעצמם מותרים כנ"ל, וגם י"ל דכנגד הכ"ק שבעירוי
מאכלים שבודאי אינם מלאים כל שטחי המחילה יש ג"כ
במי הדחה ס' כנגדס, ול"ש צ"ח משום א"מ איסור
לכתחילה, דכרי מה שגופל משירי המאכלים הוי שלא
בזוונה (היינו אף הנפילה לא רק הציטול), ובהשטרפות
עוד הכמה ספקות שיש בגוף העירוי בגד"ד אם יש כדי
לאסור כנ"ל, וגם בכלל אם עירוי הוי ל"י דין ציטול לענין
בצ"ח הוי ספק כמ"ש הפמ"ג כנ"ל, וא"כ כיון דאם י"ה
ציטול הוי רק ספק דרצן ממילא צ"ח עוד ספק הוי ס"ס
בדא"ו וספק א"י בדרצן, ומכ"ש בהשטרפות עוד הספקות
הנ"ל יש צדדי סמיכה להקל,

(ח) וב"ז אף אם מתאספים המים מתחת הכלים על
המחילה, ה"ל לריכוס לדקדק שהמחילה יהי'
פתוח מלמטה, והמים היוצאים מן הצרחה לתחתיה
המחילה יהיו נחלים חוכך צבואם לשם לחוץ, ולא יהיו
נוגעים כלל בהכלים, ואז פשיטא דאין השם כלל.

(ט) אמנם עדיין יש גזון מטעם דאסור להשתמש צבלי
של איסור אף בצנוג בקציעות, משום גזירה
שמה ישתמש בו חמין כמבואר ברמ"א (יו"ד ס"י קכ"ח
סעי' ה') ובאה"ע (שם סק"ו וס' ל"ד סק"ט) וש"ך ס"א
סוס"ק ג'), ומכ"ש דיש איסור להשתמש בקציעות בחמין
ע"י עירוי, אבל בלחמ חוץ לנו מותרים להשתמש בהמחילה
עלמה רק בהפסק דבר אחר, ואין לומר דכמו שהאסור
אפילו צנוג צבלי איסור בקציעות משום שמה ישתמש
בו חמין, י"ן איסור בהפסק ד"ח משום שמה ישתמשו ב"ה
הפסק ד"ח, דאין מדמין בגזירות להדדי, ורא"י ממה דל"י
לענין חמץ צפסה ג"כ דאין דאסור להשתמש צבלי חמץ
אפילו צנוג בקציעות כמ"ש הרמ"א (בס"י תנ"א סעי' א')
וע"י ח"י שם, ובמ"צ (שם וס"י ת"ג ס"ק כ"ז וס"י תנ"א
ס"ק ע"ז וקב"ח וקל"ה), ושם צארתו דבור עלמו (בס"ק
קל"ז) דמירוי לענין חגור בית החורף, כתב דמ"מ אם
היית דבר מפסיק כמו בצול וכה"ג מתחיו מותר
להשתמש הכל מלמעלה (וכיינו אפילו חמין) עיי"ש, הרי
דאף דגזרינן לזון אשו חמין, מכל מקום לא גזרינן אם
היית דבר מפסיק אשו לא היית, והעצם י"ל דהא גופא
דהלכיו דבר מפסיק הוי היכרא דלא אתי למיטעו, וא"כ
ה"כ כן הוא, ועוד י"ל עפ"י המבואר (בסוס"י ז"ט) והוא
מדברי הרשב"א וש"פ, דכלי שזרכו להשתמש בו צפ"מ,
וא"א לצוא לידו נתינת טעם מותר להשתמש בו לכתחילה
עיי"ש, וה"כ הוי דרכו להשתמש בו צ"פ צאופן שאין בו
השם איסור, וכו"ו עוד כ"ש משם, דשם עדיין מצטל איסור
לכתחילה, וע"כ י"ל מטעם דלא מחכוון לצטל, או שאר
חירושים כמ"ש הפוסקים, ובג"ד אם משתמש כנ"ל אין
אזו לריכין לשום ציטול איסור, ואף להכלכה כ"פ חולקים
על דין הנ"ל, מ"מ הוי לאשטרופי, ועוד דעיקר טעם
החולקים משום דשמה ישתמש צמועט ע"י עו"ז ופמ"ג
שם, ובגד"ד ל"ש זה כנ"ל, ועוד דאף אם ישתמש הרי יש
כמה ספקות צמליחות וצדינה, ה"ה אם ישתמש בלא הכלי
הגדולה, שעיקר הלכלוך צבליים הקטנים שמדיחים צחוכה
כנ"ל, וצ" דלמלא לא יגע הלכלוך בגוף המחילה, ג' דלמלא
לא יהיה העירוי כדינו לאסור, ד' דלמלא יהיה ס' צמי
ההדחה כנגד הקליפה מהאוכל שנאסר, ה' דלמלא כח"ה
דאפילו מלוכלכים שניהם מותרים, ו' דלמלא כהש"ך דצ"ה
נקי מותר עכ"פ בצפ"מ, וא"כ ל"ה רק משום חומרה ואין
לגזור משום זה, וע"כ משום כל הני טעמי יש צדדי להתיר
אף לכתחילה להשתמש צאופן כנ"ל.

(ח) מ"מ מהיות טוב מהכונן להכשיר המחילה בין
הדחה צ"ח נח"ל או להיפוך, ע"י עירוי מים

דאיסורא, וזוה כגני ידיו דושתיה כל הימים ותוהס
צכל חותמי צרכות וצברכת כוה"ט

יצחק יעקב ווייס

ג"כ. ושז כחז לי כה"ל ג"י (כהרי נעשה שאל) כה"ג,
להוסוף עוד להחירא. ה) דבהליורות הנמשכים מהיורה
(בולעני) מחערבים ג"כ מים קרים, כדי שלא יהיו המים
חמים ביותר. ז) מדרך ג"ל ששעפת הדסה מערפין קר
וחום משני לדי הצרזא, בלופן שהמים הזוחלין כזר יש
בהם יותר מחליים מים קרים, וצבגון דא בודאי עירווי כזר
אין מצשל עכ"ד.

חמין לחובו מהצרחא דכבכ"פ, ואף דכן יומי ג"מ הכגעלה,
מ"מ צהיתרה צלג מהמי דזיעבד ע"י ער"ז (שס ס"י קכ"א
סק"צ), ואף דלכתחילה אין מגעילין, וגם צל"ה כרי אין
מגעילין מבשר לחלב ולהיפוך כדליתא (במג"א ס"י תק"ט
סק"ה), מ"מ כה"ג דהוי רק משום חומרה אין לחוש, וגם
צמחילה של פארזילין כועלנו ק"ת ע"י הגעלה ג"פ היכא
דהוי רק משום חומרה ומכ"ש צהיתרה צלג וכמ"ש צזכ
האחרונים שהובאו בצרכ"ה (סימן קכ"א ס"ק ע"ד).

וכ"ז ללמד זכות למי שאין באפשרותו לקבוע שני
מחולקות צביתו, אצל בודאי מהרשויו וכבגון כהיום
לו שחיס א"י לצבר וא"י לחלב וללאת מכנ השש שמלא

סימן קא

בני מעים כשרים מחותמים. שנותנים אותם לבית תעשיה של גברי לנקותם

ציהד הטמאים עם הטבורים לפנינו, וצרמ"ה שס פסק
לחלק בין לכתחילה לזיעבד, וכ"ז היכא דאין כאן רק
איסור דרצנן, אצל היכא דיש איסור דאורייתא
יש להחמיר אף באיגס מונחים ציהד לפנינו, מטעם
ספיקא דא"י וכמו שמוכח מדבריהם כה"ל, וכמפורש בד'
כרמ"ה שס,

ז) אולם מדיוק דברי הפוסקים כה"ל נלמד, דצחמ"ה
יש לומר אחזקוי איסורא לא מחזיקין ורק
משום דשכיח שימלחו ציהד, ע"כ הלריכו להא דספיקא
דרצנן, או לומר דצחמ"ה איגס מולחים ציהד עמאים
וטבורים מטעם דטבורים לריכוס יותר מלה וכ"ל, ויש
להסביר דצריהס משום דצח"ה דאחזקוי איסורא לא
מחזיקין, י"ל משום דאוקמה אחזקת היתר, וכמו שאיתא
צכה"ג צח"ה מהרשד"ס (חיו"ד סוכ"י ג"צ) לענין א"ס
נמלחו ג' חתיכות וחלב צח"ה מהס, ואינו יודע א"ס נגע
כהלב צשאר החתיכות עיי"ש, אצל היכא דשכיח יותר
שימלחו ציהד, שז יש רובא לאיסורא, ורובא וחזקה רובא
עדיף, וגם שס צנדון כהרשד"ס, משמעות הפוסקים
להחמיר, היכא דשכיח שיעב ז"ה צזכ, ועיין צרמ"ה (ס"י
ק"ה סעי' ע) וצנו"כ שס, ומ"מ אף צרוצ וחזקה לא היו
יותר משפק דסמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא, וצדרצנן
לקולא, ועיין צכיולה צזכ ציו"ד (סימן ג"א צש"ך ס"ק א')

ג) ובזה צאגע לנד"ד, הרי כפי סדר מלכת המלוכה
צצית החטשיה, ל"ה שכיח יותר לאיסורא, ויש
לומר דיותר שכיח להיתרה, דחון מזה דהמה מוזכרי' שלא
לערבם, ואף דל"ש מרחח כיון שאיגס רגילי' שיצוהו לצקר
שס מטעם צפעס, וגם אינו מידי דאפשר לצר שגאמר
דהוי מילתא דעצידה לגלויי, מ"מ הרי מצוחר צש"ע (ס"י
ק"ח ס"י) דל"ה אף צעכו"ס להכשיל רק א"ס נכה, עוד
צנד"ד אדרבה דהלל מדרך הפועלים וצעליהס לראות
שיהיה מלכתהס עשויה בלופן יותר מסודר, ושלא לצלות
הזמן צעורחא שלא לצורך, והנה הצני מעיס הכשרים
קשורים ששה ציהד וצחוחס ישראל שא"ה להפרידס, והצני
מעיס שלהס המה פרודים כ"ה צפ"ע, וגם מסדרים אותס
גדול לגדול וקטן לקטן, וא"ס היו מולחים אותס ציהד,
היה להס עורח אח"כ לצר הכשרים מתוך כה"ט, וצסדר
מלכת הנקיון שקודס המליחה, המה מוכרחים לנקות א"ס

ע"ד השאלה, במה שנהגו באיזה מקום
לענין בני מעים שמשתמשים בהם
למילוי בשר הווארשטען, שנמלחים
ונכשרים כדת. ואח"כ נותנים אותם לבית
תעשי' של גברי לנקות אותם ולתקנם כדי
שיהיו ראויים למלאכתם. ומעשי הנקיון
נעשה ע"י שר"י במים מחולפים כל י"ב
שעות. ואח"כ מנקים אותם מהפרש,
ומולחין אותם לקיום, ושמה מנקים ג"כ
בני מעים של גו"ט. ורק של כשרים המה
קשורין ששה ביחד ומחותמים בחותם,
וכפי אמירת הפועלים המה מנקים
ומולחים את הכשרים בפני עצמם
ובמקומות מיוחדים, ויש ג"כ איזה
הוכחות לזה מסדר ודרך מלאכתם. מהו.

ה) הנה צמס' ע"ז (דל"ט ע"ב) צמתוי' איתא ואלו
מותרים צאכילה ערית שאינה ערופה, ופ"י
רש"י מין דגים קטנים מלוחים (ע"י פירש"י דל"ה ע"ב),
וצר"ן שס כחז וז"ל ואל"ה ואעפ"י שחתיכות ניכרות אמתי'
לא חיישינן שמא נמלחו עם הטמאין וכו', ואף על גב
דאחזקוי איסורא לא מחזיקין היכא דשכיח כי הלי ודאי
חיישינן, י"ל כיון דפליטת דגים איגס אלא מדרצנן וכו'
והכא ספיקא הוי ואזלינן לקולא, וכן כחז צס' העיטור
דדגים מלוחים של עוכ"ס מותרים, אלא שכתב שנוכחין
צחס איסור וצכל מקומות הללו נוהגים צחס היתר עכ"ל,
והרצ"ן הביאו צריעצ"ה שס וצרצ"ה שס כחז עוד
דטבורים לריכוס לאפשו עליהו מילתא עפי מטמאים
עיי"ש, וכ"כ צה"ה (סופ"ג מה' מאכלות אסורות),
וצר"ה ש (צע"ז שס פ"ב ס"י מ"ב) כחז עוד להקל יותר,
דע"ז אנו סומכין, כשמצויאים צקרן אחד או צצית אחד
דגים מלוחין וטמאין יחד, שמתירין אותו, דספיקא דרצנן
הוא שמא לא נמלחו צחחילה ציהד, ואחר שפלגו כל י"רן
עירצנן יחד עיי"ש, וכ"כ צעור וצ"י (יו"ד סימן פ"ג),
וצש"ע (שס סעי' ה'), אצל החכ"ד והצכות ש"ד וש"ד
והמרדכי צחס הר"ר ישראל אוסרים, היכא דהמה מונחים

וח שכיני שאינו יוצא בסתם בשול אלא ע"י עסק גדול הוא רק בדין ציר הוא לזעזע סכרא ברורה ונכפטי למה שנחבאר שתחזור אין בו טעם ליכא בו כלל הוסיף שישא משעם של הדבר, אלא הוא רק ציר שמעורר אינו יוצא אלא בבשיל דעסק הנדול, ולכן מסתבר שאף אם נמצא שהציר דבשר אסור מדרבנן לטעם בחלב כדאיתא שם בחת"ס, מ"מ צ"מ צ"מ דעור אינו בחלב האיסור כיון שאינו יוצא אלא בעסק גדול ולא בציר דבשר שיצא בקיל שאפשר שהוא גרוע עוד מזה בעלמא, וגם כיון שגוף העור הוא רק מדרבנן לא אסור הציר, ובפרט לשיטת ה"ט"ז ס"מ צ"מ צ"מ, י"ב שלא אסור בחי' דרבנן וקושי' הדגמ' מלפני כבוד בחלב שאסור תריץ החת"ס שם וכן ביד אברהם עיי"ש, ולכן אין להפמיג שגוף העור אסור לבשל ולאכול בחלב אין לאסור הדועלצאטין שנעשה מחצור לבשול ולאכול בחלב, ובפרט שיותר נטה שאף בעור גופו ליכא איסור דלא להפמיג רק שראוי להחמיר בהפמיג שודאי יש לסמוך ע"י שסתמתי ולהחמיר את הדועלצאטין לבשול ולאכול בחלב אף אם נוח טעם.

ודועלצאטין הנעשה מעורות בהמות טמאות ונבלות וטרפות יש לאסור דאיסורא איכא בעורות ועצמות ובדומה אף שפסור כדאיתא ברמב"ם פ"ד מ"א ה"ח שכתב א"ע שיהא אסור ה"ז פסור ומכילא אסור גם הדועלצאטין מהם.

ידידו מוקירו מברכו בהג כשר וטמא, גשור פיינשטיין

דבר הדין והדין

ל שבט תשכ"ד.
מ"ע"ב ידיד הנכבד הר"ח מ"ה"ר שאול זאכאריש שליט"א.

הנה כבר כתבתי בספרי אגרות משה חז"ח סימן ק"ד שמה שבחוד הדין והדין שיהא על מה שמנחין הכלים צ"ל שיהיו שנים אחד לכלי בשר

ולא שייך לאסור, אבל העור שלכא מצאיות בבשר שנחבשל בחלב שלא יאסר, דאם הוא מעט חלב פחות משעור נ"ט בהבשר הרי לא יהיה המציאות להתבשל באיסור ובהרבה חלב הרי כל בשר יאסר, לכן אסור גם העור שנחבשל בחלב כיון שכל בשר נאסר והרי גם העור נדון כבשר לדמיון בג"א ובז"א וישא לשעור, ואולי זהו הנוהג הדד"ח, ונמצא לפ"י שאם לא יתבשל בחלב נמשך אלא במים המעוררים בחלב לא יתבשל בחלב מעורבין לא יאסר ויהיה ניכר זה ששם מים וחלב מעורבין נגד החלב, שבבשר אף העור אף שלא יהיה ששים נגד החלב, והעור כמ"ג יתן טעם החלב בתבשול והיה נאסר מ"מ העור לא יאסר דכיון שצורכי'ן לשום בקפיליא הרי ידוע שכל קפיליא יאמר שילכא כאן אלא טעם חלב לבד ולא טעם בשר כלל ולא שייך לאסור, דהוא כמו החלב שלא נבלע שלא נאסר אף להפמיג.

ומאור שנחבאר שבטעם אין מקום לאסור אף העור בחלב אף להפמיג ורק שהוא איסור גורף בעלמא על העור שנחבשל לדד"ח ולא על הטעם, מסתבר בפשיטתו שהדועלצאטין היוצא מחצור אף אם נמצא ששנים לו טעם ונ"ט בחלב שנחבשל עמו מחצור יאסור דאם לא שייך לאסור דבר היוצא מחצור האסור יותר מדבר האסור עצמו וטעם כעיקר אמור ולא טעם יותר מן העיקר ומכילא אין לאסור מצד איסור בשר בחלב, ומצד הגורף בעלמא שגורף על העור לומר שיהיה בכלל זה נמי גורף על הדועלצאטין שיצא ממנו בהחית שלא לבשול בחלב ודאי לא שייך כיון דנשתתה ולא ניכר כלל שבא מעורות ופנים הדשות באו לכאן.

גם נראה דהמין היוצא מן העור שנעשה מזה הדועלצאטין אף שיצא ע"י בשול כיון שאינו יוצא בסתם בשול אלא ע"י עסק גדול אין לו דין טעם כעיקר, אלא דין צירן שע"י חוצרד קרא יחידא ובהמות טמאות דהטמאים לאסור צירן בחולין דף ק"ב ובודנים שילכא קרא מותר צירן מדאורייתא, וא"כ פשוט שאין למילוף צירן דבשר כשדה שהיה בדין בשר לחאסר לבשול ולאכול בחלב, דאף לציר של טרפה חקשה לחוס' חולין דף צ"ט ח"כ יליק מהטמאים לאסור, ובד"ח חתר שהוא מהקראי דדף ק"ב בחי' חבלה וחלב ושרצים ומפליש שהודשא גם בחלב ונבלה הוא גם לצירן עיי"ש ע"כ, אף מכלול הוא אין יכולין למילוף, לציר בשר כשדה שהוא יותר שיהיה בדין בשר לאסור לבשל בחלב וי"ל שמשאית בחת"ס יו"ד סימן פ"א ש"כ

ודאי אף אם היה רק דרבנן, אבל בעור שיותר נטה שאין בו טעם איסור לענין חלב ורק שיש קצת טעם מצד שיטת הפמיג, שמה יש בו איסור מדרבנן היה לו לסמוך ע"י אף אם הוא טעם ולחמיר, אך טעם זה אולי יש לבדו בטעמת איה אנשים בנייני יהתי אף הדועלצאטין הוא דבר הותרן טעם ולא נכנס זה בחיובות טעם כלל כיון שאפשר לבדו.

ונהג כח"ח הביא מדרבי תשובה סימן פ"ו ס"ח ק"ה שכתב בשם ספר יד יהודה דדוקא העור נאסר מחמת החלב הנבלע בו אבל החלב אינו נאסר מעור כיון שאין לים טעם כלל, ולכאורה תמה דאם העור אינו נוח טעם בחחלב נמצא שגם בחלב הנבלע בהעור ליכא טעם העור שהוא ברין בשר מדרבנן אלא טעם החלב לבד וא"כ מ"מ אסור העור שנבלע בו החלב הוא ליכא בו טעם בשר בחלב שהוא דוקא עירוב הטעמים, ואולי הנוהג שהעור בעצמו יש לו טעם אבל אינו נוח טעם בדבר אחר הנתבשל עמו, ולכן החלב שלא נבלע בהעור מותר הנתבשל עמו, כיון שטעם העור אכל החלב שנבלע בהעור משום שאין בו טעם העור הרי הוכיחו מחבר שאלו דוקא טעם העור וטעם חלב ביחד ואסור באכילתו טעם העור וטעם חלב הוא בעור נמי ולפ"י גם הדועלצאטין חבא מהעור הוא בעור נמי לא יתן טעם בחחלב שלא נבלע הדועלצאטין אבל בחלב הנבלע בהדועלצאטין איכא בחכ"ח טעם הדועלצאטין וטעם חלב ביחד, שהיה לו לאסור להפמיג שאסור עור בחלב.

אבל תמה מנא לן לומר בעצמנו דבר כזה שבעור גופא איכא טעם אך שמ"מ אינו נוח טעם בדברים אחרים שחודי מנמו, ולכאורה אם אינו נוח טעם הוא משום דאין בו בעצם שום טעם ונמצא שאין שם אלא טעם חלב שנבלע בו, וגם לשתו משמע כן שכתב אבל החלב אינו נאסר כיון שאין להם טעם כלל משמע שהעור בעצם אינו דבר שיש בו טעם ומכילא אינו נוח טעם בשום דבר, ולכן צ"ל לומר בטעם שאסור העור שנחבשל בחלב צ"ל להפמיג דהוא איסור בעלמא כיון שהוא עור של חבשר דלא יבואו לחמיר גם בהבשול לבשול ולאכול בהעור ולא שייך בשביל זה לאסור גם החלב כיון דאם שאסור החלב הוא רק בשנתן בו הבשר שנחבשל עמו טעם, דאם היה חלב חרבה שאף נחן שיעור טעם אז משתר שמהאורייתא הוא ובקפילא כלא שיעור קבוע וכן הוא גם עתה ביש קפילא שמתור אף בליכא ששים, הרי בעור שנחבשל בחלב חר

שאסור נ"ט בר נ"ט ע"י בשול או חרין שלכ"ע אסור נמי שרי לאכול כמפורש ברע"א, שם כיון שאין בו כ"כ"ש שאין לאסור לאכול גבינה אחר ע"כ קצת מפת, אף אם נמצא שיש וכן טעם קצת ובפרט שלא כדור שיש ועם לאסור אף כשנעשו מכלדים של ז' צ"ל לענין בהג לדינא ולכן לאכול יטאמינס של כבד אין מקום לחוש מותר לבלוע אותם אחר גבינה אף קצת והדחת פיי.

גשור פיינשטיין

סימן פו

אמין שנעשו מעורות בהמות

ב מותר לאוכלם במיני חלב מש"כ.
ידי חרב הגאון כש"ח מור"ר נחום שליטיא המאב"ל אלהאי.

דועלצאטין הנעשים מעורות כשרים וגם אסור להשיבם לפארעווע במיני חלב, הרי כבר בארתי בספרי על יו"ד סימן ל"ז שיותר נטה לע"ל ליכא שום איסור, אף לא מדרבנן אף ורק לנעשה כיון שהפמיג סימן פ"א י"ד בהג דע"י החלב בחלב אסור אבל חמיר, שכל כחבתי שבעור יבש כע"י ו' הדמ"א בטעמין, והנוה"ק יו"ד סימן ש"ח ס"ק כ"א אף העור חקיקה יש"ש, יש בבישה חז"ח שיתווך אף בבשיל, יש שאף להפמיג שאסור בעור הוא רק בלב וכו' שביבש אף בעור קיבה ייתא הוא רק טעם דפלוטא דרבוחא פשיטות בעור שאף אם נאסור הוא רק לכחלתא יש לחמיר עיי"ש, וכן נראה חת"ס שיש לחמיר בעור, ולכן אף שמה י"ד מוסמל שדועלצאטין אינו דבר הנתון

לא ידירות לכתחלה כלי חלב אינא יתניפו ומימי ימי...
הוא הוא לענין כלי חלב וכלי בשר אבל דישר-ואשער
שדודותו כלי נכרים שהם כלי איסור אסור והוא
הגולה לא מהני משום שהם מצויין בפארעצלאי וגם
קשה לנקותו וכן אינא לזוגעיל מחמץ לפסח.

הונגי יריד מברלין

לדבר הומפונגומים הוא רק כח השפעה על
הנערוויי וזאין זה ענין כשוף לכן אין לזמות בזה
אבל אני יודע שדורפואים אין משמשים בזה וברואי
לא יסמכו שייטן בשביל זה אף בעשיית אפער-אציע
אבל אם עושין זה אין לזמות כי לא שירי זה לכשות.
הנ"ל

סימן ל

בבירות שעושין מאקראתא שבא מחלף שפגום מאכילת כלב אם מותר זנקות כלים כו

כ"ג שבט תשכ"ז

מע"כ ידידי הנכבד הרד"ג ר' דובער ליווי
שליט"א.

הנה בדבר בורות מאקראתאל שעושין מחליב, ואופן
עשיית האקראתאל הוא שמחלה מבשלים חמלב
עם מיני עסיד, ומה שדאורי לאכילת אדם מסלקים
משם, והא חמלב שאינו ראוי לאכילה מבשלים אותו
בחתכות מחכות וגעו על שנועשת. מה אקראתאל
שהוא סם המות להרבה בעי"ת, אם מותר להשתמש
בבורות זה. לנקות כלים. הנה אם אמר הדבר איני
רואה בזה שום איסור, דרק לאכול דבר איסור
שנופל מלאכול ללכל אסור הלא"ש בפסחים דף כ"א
מחמץ דכיון דאיהו קאכיל ליה אסור, והוא מטעם
אחשביה כדאיתא במג"א סימן תמ"ב ס"ק ט"ז מתח"ד
סימן קכ"ט, דמה"ש מותר לכתוב בחתכות"ם בדין
שמהבשל בשכר שעורים דאם אם ישנה ויתן לחוד
פוי חרי והיה זה בלא כונה לאכילה דליכא אחשביה,
וכן הוא שם שם בבאורי הגר"א, ונב"ב הניגא חו"ד
סימן נ"ג מתיר מה"ש ה"באראש" שעושיה מלאג של

ואפילו בתכשול דעים ומים בקודרת חזירה או בקודרת
של בשר כו ימנו וליכא בעין מוח () הוא כיומן
צ"ח סקיף א' ר"ב ורק שאנו מחמירין בגלית ובשיל
כוכבא הרמ"א ור"ב א"כ בודדותו כלי בשר במים לא
רק כלי ראשון אלא אפילו רוחמן ממש כשליכא
עלמה שומן בעין או שהיה ששים נגד שומן הדבוק
ליכא איסור מלחיה שם אף באמת המים אחר
שהסיר משם כלי הבשר דהרי אין שם טעם מתבשר
עצמו אלא מהבליעה שהיה בכלי הבשר שות או
אסור, ורק בבת אחר כלי בשר וכלי חלב ביחד אף
כשליכא שומן. בעין אסור להחמסות שם ופסק כו
הרמ"א מטעם שהקודרות נוגעות במחבת וכן הכלים
עצמן זה בזה ונפלט טעם מהו לה קודם שהתפשטו טעם
בהמים וגם דשמא נתערבו פליטה הבשר ופליטה
החלב בעצמן בלא אמצעית המים כדאיתא בחמ"ס
והר"ן שם וצ"ע בס"ז סק"ח, ומפורש שם ברמ"א
ורקא שדודותו ביחד וכלי ראשון אבל אם הודות
זה אחר זה מותר דהרי לא נתערבו הטעמים בעצמן
בעצמן כדכתב ה"ש"י דהא כל הטעם נוערב חלה במים
וכן הוא בהגר"א ס"ק י"ח שכתב דלא שירי כאן
טעמים של חו"ס, ונמצא שמעטם הדין אף באמת
המים היו רשאין ליתן שם אחר שהסור כלי הבשר
לחדיה שם כלי חמלה, דנגד הבעין היו רבוי מים
הרבה הרבה יותר משישים, ומה שהצרכתי שתקטע
שמןחין עליות הכלים יהיו אחרים הוא מחמש
שמוא ישאר על מקום שרות מונח כלי הבשר מעט
מהשומן בעין ועל מקום זה ניח אחר כך כלי חמלה
שויבלע הכלי מהבעין, אבל אין לחוש שמוא מודפנת
הדיש-וואשער יבא מעט שומן מאחר דהוא רחוק
מהכלים.

עור דובר דיש וואשער

א"ר אף שמתיר מרינא ליתן גם לאותו המים לא
חתרתי לנעשה אלא להוציא המים שדודותו בתו כלי
הבשר ולהביא מים אחרים שכן ראוי לכתחלה
במקומותינו שהמים באין לשם בלא טריחה גדולה,
וגם בשביל חשש דאולי היו כלים מרובים בלכונותי,
בשר הרבה שיש להסתפק שמוא לא היה כשיועור אף
שהשיועור קטן מאד, אבל לא הוכרתי זה בפירוש
משום דכו הוא דרך אלו גיש להם דיש-וואשער
שמחליטין המים ונפרט שומן גדול בהרבה שעות יש
לכל בעי"ת מרחיצתו כלי חלב עד רחיצת כלי בשר
ולא ישארו שם המים סרוחין זמן כונה אבל מ"מ
כשאחר שואל אמר אני לו שחליף המים, וגם מהחזאי
שם יודין במים אחרים רוחמן קודם אי יש פנאי
לה. ונמצא לפי מה שנתבאר אין חלוק מה שחזש-
וואשער מלחיה את המים, אבל באמת המים עצמן

סימן כט

עור דובר דיש וואשער

כ"ד טבת תשל"ב

מע"כ ידידי הנכבד מר"ה מר שמעון יצחק
פישמן שליט"א.

הנה ענין דישר-וואשער כהבתי הנראה לי לדינא
בלא הטעם, והטעם פשוט דהא בשר חמלב
שהם דברים המותרין כל אחד בפני עצמו ורק ע"י
בשול נאסרו לא נאסרו אלא כדרך בשול שהוא
בטעם ממש ולא בנותן טעם כל גומן טעם דהוא
מונעא קלישתא ואיפסק כו בגמי חולין דף קי"א

כלל ידעתי אנו כן דאין תמים מר
שבים לשם מים כידוע, ומדיח תכלי...
בשר ולא כלי חלב, כי רק הכלים מודחין שם וברוב
הפעמים הוא יותר מששים.

א.

והנה שוירי מאכל שכתבתי באי"ט ידעתי היא מי
צ"ב, שלבא תקנת, הנה מאכל שכתבתי איירי שאכלה
הזשה ממש קצת מאותה מחתיכה שאין דרך לאינשי
כלל לאכול מחתיכה שאכל אחר אף אלו שאין מקפידין
לשנות מאותו המשקין שנתן אחרים ורק בעל שם
אשתו מרוב ויבה אין מקפידין גם לאכול מחתיכה
אחת, לכן בשתיה מהני הפסק איש אחר שעושה בדרך
אינשי והבעל כשישתה אח"כ הוא מרוב מאכל הוא
מקפיד גם לשתות עם אחרים ולא ניכר מאכל אחר
והבה לאשתו, אבל באכילה מחתיכה אחת שאין דרך
האינשי לאכול מחתיכה שאכלו אחרים ודאי מה שיאכל
אף אחר שאכל אחר שלא כדרך האינשי יהיה מחמת
חבת אשתו שאכלה מחתיכה הזוהי לכן מסתבר לשי"ר
לאסור. והשי"ר בסי' קצ"ח בסק"ד שגם במאכל מחיר
בהפסק אחר הוא מאכל כעין שתיה שזו מחתיכה קטנה
שנושט אחר שאוכלין מקטנה אחת ודמי לשתי באכילה
דייטא בין כשאוכלין בפסח בין בידים עיני גרדים דף
מ"ט ע"ב יהיה כשתיה שמותר בהפסק אחר ויהיה
מותר בהנהגה לכלי אחר.

והנהגה דידעתי.

משנה פנינשטויין

פסוקי וא

הדחת כלי בשר וכלי חלב באותה מכוונה

בשי"ת.
כ"ח תשרי תשי"ח.

מע"ט ידעתי הרב הגאון מהר"ר גדולה פלדער
שלשי"א רב בטאראגאטא ותחבר ספר יסודי ישורון
וע"ר.

הנה מצד חזונום וגם מצד בריאותי לא יכלתי לכתוב
תיכף וגם באשר שאין תצורך גדול על כך מכיון
שהדיון זה נתמחר בהיות כהר"ח בכאן אבל עתה
כשתתפתח מעט תני לקיים מה שאמרתי שגם אכתוב
בו.

הנה בדבר המכוונה (מאשיין) להחיה כלי האכילה
ואי אפשר להשיג עוד מכוונה גדולה כזה שנוצרך בהמשך
קנים מצד שעולה להרבה אלפים שאין ביכולת הצבור
להוציאה זה הנה פשוט שמכיון שלא נשאר בעין ממש

ב.

ומשי"כ כהר"ח דורמייא סי' צ"ח ע"ג א' שכתב
בהודעתו זה אחר זה שרי הוא רק בריעה, פשוט
שאינו כן דאין להחלה מותר להחיה אח"כ כשאין
שם תכלי בשר הודעתו חללה דהא כתב חשי"ב בסי"ק
י"א דזה היה נ"ש בר נ"ש כיון שלא נטרבו השפטים
וכן הוא בהר"ח ס"ק י"ח דכתב דלא שייך כאן
טעמים של חס' והוא ממש דין דגים שעלו בעשרה
של בשר שמותר לאכול בנחת שזו מותר להחלה
לכ"ע, והוא גם לשון חשי"ב בסי"ט ע"ג שכתב אבל
אם הודעתו בזה אח"כ הוא ממש כדגים שנתבשל בקדרה
של בשר דשרי, ויינה דמתיר להחלה עוד יותר דאין
אם נתבשל חללה המים כשהכלי בשר היו שם נמי
מותר להחיה כלי חלב אחר שהוציאו מים הכלי בשר
מטעם דאין בנתבשלו עי"ש מהמציאים לאכול בנחת זה
כתב הרמב"א בפ"ט ב' דליתנו בכלי מותר להחלה
דהר"ח כתב רק בעל דריונו שהודעתו בכלי ראשון
מחללה ליל בשר ואח"כ כלי חלב ולהשי"ר אף בנתבשלו
היינו שריי הכלי בשר חללה בשעת הרתחתה על האש
נמי מותר. והודעתו לאסור להחלה הוא אם מותר
להחלה להעלות הדגים בכלי בשר כדי לאכול אח"כ
בנחת שהמשי"ק אוסר כדאיתא בסי"ט סק"ד ועל
המשמעות לשון חשי"ב שהמשי"ק אוסר להחלה לאוכלן
בהנחת כהן בשר וכו', ומשמע מהשי"ר שגם הדי"ע
והרד"ש והב"ח כבר כתבו זה, ופשוט שגם ה"ח סובר
כן ולא רק בלש"ח, ומשמע מהשי"ר וכן מהשי"ר סק"ג
דדוא"כ כדי לאוכלן בנחת אוסרין להחלה אבל כלי
להעלות אח"כ על כלי חלב מותר להחלה ובכ"ח
מפורש כן, אבל הפמ"ג במש"ב"ש שם סובר דאסור
גם לבישל בכלי חלב כדי להעלותו בכלי בשר, ולהעלות
בכלי חלב כדי להעלותו בכלי בשר לא מבורר בלשוננו
ויש להסתפק אם גם בזה אוסר. וא"כ לדינא כיון
שהר"ח מותר בפירושו וכו' הוא גם משמעות חשי"ר והשי"ר,
וגם הפמ"ג עצמו הביא מבחינתו. במשמעות שמחיר
לבשלו בכלי חלב כדי לשרותו לכלי בשר והוא גם
בדרישה וקטעו שגם הדי"ש סובר כן, וגם מהפ"ח
מביא שמחיר, והוא רק מלמא דרבנו ורק אלהחלה
יש להחל, ובי"ק על כל כלי להעלות בכלי בשר
שיציאו ספק אף אם הפמ"ג אוסר דאין אין לחמיר,
או מ"מ כהבתי במדיח כלים שהוא רק בעלו שהמים
באים לשם מקמקום אחר שאף שמותר לדינא ליתן גם
לאותו המים לא חמירי למשנה אלא להוציא המים
שהודעתו בהן כלי הכשר ולהביא מים אחרים שלא
מצד חשד הקטן אליבא דהפמ"ג ואם היה במקום שלא
מצוי מים המין ובהו בטירואה גדולה לא חמירי אמר
לחמירי אבל במקומותינו שאיננו מים המין בלא טירואה
גדולה החמירי, והוא נכיר וברור. ומשי"כ בהר"ח דמדיח
הכלים הוא כלי בשר והמים מהבשלים שמה לא מותר

סולדת וידוע לאינשי החלוק בין חום גדול לחום קטן
דאין חיל סולדת, ומשמע עוד יותר שאף כשאין קדרות
של חלל מבוססת נמי מתירין להחלה דהא כן כתב
הרמב"א ולי"ח לזיתת שעולה ומפורש יותר בח"ד שם.
וכ"ש שאין לאסור לחלות היתר כשליכא הקדרות של
חלב כלל אף במקום שאם היתר קדרה של חלב מבישלה
היתה עולה זיתת דחלוק זה כשליכא קדרה של חלב
ולכ"ע זיתת כלל עוד יותר דיש דלא שייך אוסר כלל,
וממאי טעמא לא היה שייך בעצם לאסור במחבת מבושה
אף לחלות בשר עליו וכ"ש שלא לאסור קדרה של
בשר שעליו אף כשאין נ"כ מבישלת אפילו בנוגעת
בשעת הבישול והמנומנת בעצמו שבחור החמבת
והקדרות אף שאחת הוא מחלב ואחת הוא מבשר או
מפליטות ומבליעת בלא רוטב, אבל הצריך הרמב"א
ליחור להחלה מטעם שכתבתי דאילו יגלו קצת ע"ש
שכחה והעלמה לרגע כיון דדבר האסור אינא אר שהוא
שמור בהכפי שאפשר שישלוק הכפי המשמר, וגם
הוא נפתח קצת לפעמים ע"י העלאת הרתחתה שאף
שאינה עלולה כל כך לשיכוח עלולה להמעיט קצת
בהשבתה שעדיין לא הוגיע חומו להעלות רתחתה לפחות
את הכפי וכן שייך להצריך ליחור להחלה בשתי
קדרות עומדות יחד בתנור ונוגעת זה בשא בהצדקה
מטעם דשמה יזכור כשעלה הרתחתה וישפך מן הקדרות
לחתת קדרה האחרת, אם נפיש שהוא גם לשי"ר מש"ב"ש
שנוגע בהצדקה כיון זה דמפורש טעם בפמ"ג במש"ב"ש
סימן צ"ג סק"ג. מחו"ק דהיישנין שמה יזכור מאונני
המחבת, שלא שויר זה כשאין שם אלא קדרה אחת
של בשר שהצדקה על מקום שנבלע בו חלב ולהחמיר
כעובדא דנתירי הנגי שלנו למעלה שבוה איירי בהשבה
שלי באי"ח ז"א סוף סימן קכ"ד וכן בסוף השו"ב מ'
בי"ד ח"א דבחור חמור זה אינו אוסר כל ששתי
מגולין אף בזה אחר זה, שזו בחור ופשיט שמותר
אף להחלה, ומשי"כ הרמב"א בסמוך צ"ג ע"ש ואפילו
הוא במחבת נתגזר להחמיר להחלה הוא לאשת
בבת אחר פלאו"ק ופשיטא אף שגם במחבת
עם פ"מ מהחמש שמה יזכור מן הודיעו להחלה
מצוי שייזכר השו"ב מן המחבת מ"מ הודיעו להחלה
מטעם שיידיד ע"כ קצת חשד כדאיתא בפמ"ג ובחמ"ט
אדם לא חוזר שצריך ליחור להחלה לא בכלל מ"מ
טע"י י' לענין זה משום דבשתי קדרות שנוגע בו"י
בכלל י' טע"י א' משום דבשתי קדרות שנוגע בו"י
לא שייך לחוש כלל רוק שמה יזכור חשמונן חמ"ג, ואינו
המפשיטא יש לחוש כמטעם חת"ח שהביא הפמ"ג, ואינו
בצדדי אלא רק על זה למעלה מזה במחבת מבושה
והוא נכיר לדינא, אף אם נפיש שקאי. והמ"א
גם על שתי קדרות שנוגע בו"י בצדדי לא שייך לעבדה
דבדחמירי כלהחמירי.

כל ש"ה

יורה דעה

א"א

שלא נשאר כלום מהלשון אלא משקה ומיניכשין
קה ונעשה אבק ומאבק והוא חנוני משתו
חנין במשמח (קטבד) ואינו לשים העמדת ולא
המציות מהו האבק אינו ראוי לאכילה כלל,
מאלי שעשויי חלב ממש אסור להשתמש
ו החרושת היא של כרים אבל אם יעשה בית
מכניז חלב אז יוכלו לקנות מנתכיל בעל
ושת את האבק מחור שכבר נבטלו ביד הנכרים
וי איסור מבטל להחלה.

י' ידעתי.

משנה פנינשטויין

פסוקי

ז' עליו בדבר חשד זיעה בתנורי הגזון,
כלי בשר וכלי חלב באותה המכוונה,
ובשי"ר מאכל אשתו נדה

י' ידעתי.

כסלי תש"ח.

ע"כ ידעתי הר"ח מהר"ר נת אייזיק אהלבים
יט"א.

א.

בלתי מכתוב מבי"א מרדחתי שמה זו ואף שאין
י נפצי אף לרגע מצאתי לחמוץ לחיוב חילק אף
נוגע למשחה כל הדברים שהשרתי (בספרי
משנה ידעתי ח"א סי' מו) ברורים אבל כיון
י' חקישת מבי"א מפורש לדעתו וכתוב
זה לכמה רבנים ולא מצאתי מענה נמצא שו"א
ד"רבים לכן אנו מוכרחים להחשיב, בהחלה מכת"ח
י' שלא מצאו מענה לא ראו שפיר עובד דרמ"א
צ"ב סי' י' איירי במחבת של חלב שהיא
ת חתה קדרה של בשר שאם המחבת מגולה
ועתה מן מאכל החלב אוסר שיליכא ששים נגד
ת מתבשלת בית שקדרה של בשר נמצאת
אם חיי סולדת במקום שנוגע בקדרה ובח"ג
ת מתבשלת בית שקדרה של בשר נמצאת
במקום שהותשת זיתת עולה במגולה דאולי יישנה
לח שם בסיק חילק ליתור להחלה דאולי יישנה
שתהיה כבושה כל העת ויסקל לרגע, ואם הוא
באופן חזר סולדת מותר להחלה דהא כתב
חלוק בשל לייבש על קדרות של חלב ולא
לזיתת שעולה, ולשו"ן זה הוא אף להחלה
וכן בספרי מהר"א"י בחמ"ד שמצוי לשם אף
ויכא טעם גם לאסור מאחר שנוגע ע"ש שם
ל שאינה מותר כל כך לאסור מ"מ לא אסור כיון
ל שאינה מותר כל כך להרעיש שם וישת שתחת י'

חניית טעם לפנים (נטל"פ) ועירוב ברוב מותר דבר לאכילה. מדיאורייתא יגבלה שאינה ראויה לגנא (לאכילת אדם) אינה קרויה נבלה² (פסחים מד ב. ע"ז ס"ז ב). חכמים אסרו נטל"פ, והתירוהו בצירוף לביטול בתעורבות. ברחיצה יחזיו ביהוד נפגם האיסור (שיירי האוכל הכשריים והחלביים שעל הכלים) מאכילה ע"י האפר שניתן במים, וכשנבלע הטעם בכלים, כבר היה זה טעם פגום. ולכן מותר לכתחילה לשטוף את הכלים ביחד.⁴

אולם הטי"ו השי"ך על אחר מתוה"מ את הכלים הללו רק בריעבר. ליעתם נטל"פ מותר בריעבר כלבד. עת, מוסיף השי"ך, אפר אינו פוגם דיו.

2. החומרים הפגומים

בררכי-תורה (צה"ר) הביא את דברי יד-יהודה (כפירוש הארוך ס"ק לג); וכפירוש הקצר ס"ק לז) שברק ובחן אם אכן במציאות האפר פוגם את המים החמים. הוא מצא כי זמן שאפר מעורב במים אי-אפשר לשותותם. אולם המים עצמם אינם נפגמים, שכן אם מסנונים את המים הם נעשים צלולים, החורים למעלתם הראשונה, ואפשר אפילו לשותותם. לכן הסיק שם, כשי"ך, שאין להקל ברחות הכלים הבעיירים והחלביים יחזיו ביהוד שיש בה אפר.

בסוף דבריו הביא בשם יד-אפרים, שכבודות שלני יש להקל יותר, כיון שהיא פוגמת יותר מאשר הבורות של הדורות הקדומים. חכמת-אדם (מה"ז) חילק בין אפר שנתכשל בתוך המים, שהוא בודאי פוגם את המים, לבין אפר שרק נתערב במים ולא נתכשל בתוכם שהוא, לדעת השי"ך, אינו פוגם.

אננם היה מקום לשאול, האם בכלל אבקת סבון נחשבת כפוגמת. והלא רכב נהוגים לשטוף פירות ויקרות במי-אמה, כדי לחטא אותם מריסוסים ולכלוך, וכדי להמנע ממשלות הוהמים. אם מי-אמה אינו פוגם בפירות, שמא הוא חזין אין בכוח אבקת הסבון, שמדוהים בה את הכלים, לפגום ולפסול מאכילת-אדם.

במציאות נראה שאין השוואה זו נכונה. ראשית, אבקות-ההדחה מורכבות מחמרים כנימים חריפים ביותר הפוגמים כל אוכל וטעם, ופסולים אותם אפילו מאכילת כלב. חריפותן עולה כהרבה על משחות-כלים ונחלים המשמשים לשטיפת כלים בידיים. היצרנים מרשים זאת לעצמם, מכיון שאבקות ההדחה לשמוש במכוונת אינן מגיעות לידי האדם, להבדיל ממשחות ונחלים אחרים למיניהם, שהיה צורך להזהר לכל זיקוק לעור ידיו של האדם המשתמש בהם. ועוד: את הפירות מחטאים במי-אמה קרדם, וכשהפירות שלמים ובקליפתם, כך שאין טעם האמה נספג

לא מצניע שאפר נבירה פוגמת דברים שהם "בעיך". בשי"ע מודוהו רק על פגמת שומן הדריקין בכלים, שהוא נמוח במים ואילו פגמת ההדחה נותרה שירים "בעיך", ואין ששים בנדרם (ראה מאמר בברך דף כ"ב ע"ו). בפיר-ימונים (משי"ד ע"ט) כתב: "ששא"כ איסור בעין עיי אפר - המזין והפסד מרובה לצורך ע"ש אין לענין בו, לא בע"א. חילוק זה, בין פגמת נגיעת כלים לבין פגמת "בעיך", מובא בפירוש בררכי-תשובה, שמאין מחב מאמר זה בסעף הבא, וז"ל: "אבל בהיה הכלים מולכלבים בעיך, בשר או חלב, ואין ששים בו הכלכלוך, העיקר כוונת הש"ך לאסור, ואין להקל כלל". כפי שבוקתי, במקומם רבים נותרים נפגמת ההדחה שירים "בעיך" בתחתית המטבח והדחה חלבה להדחה כשרית ולהפך. - הערת עורך (ד"ר).

תגובת המחבר: נדונונו אינו דומה למשי"כ. פרמ"ג אינו פוסק במשול באוכל עם האפר, ואילו במדידת מורכב בבישול השיירים בחמין ובאבקת סבון, הפוסלות אפילו מאכילת כלב.

חלק א: השימוש בכלי חלב ובשר

א. תאור פעולת המדיח

מדיח כלים בחי רגיל פועל כדלהלן:

לאחר ניקוי הכלים מכל לכלוך, במיוחד הגס (שיכול לגרום לסתמה במדיח) מגיחים את הכלים במדיח על גבי מגש מרשת המאפשר רווח בין כללי לכלי. עם סגירת ולת המדיח הפעלתו נכנסים מים למדיח, וע"י פעולת שאובה הם ניתזים בכח בכל חלל המדיח. בו בזמן נמסה במים באקתי מים חריפה. מי-הסבון הלזי שוטפים את הכלים המלוכלכים משיירי אוכל דקים ומדשופון הדבוק בהם. לאחר הצטברות די מים במדיח, מתחיל גוף חימום, הקבוע בתחתית המדיח (יש מדיחים שבהם הוא גלוי לחלל, ויש כאלה שבהם הוא מכוסה) לחמם את מי-הסבון עד לדרגת חום של 70-80 מעלות. פעולת ההתזה בחום זה נמשכת כ-20 דקות.

לאחר תום שלב השטיפה במי-הדיסבון החמים מתרוקן המדיח מהמים המלוכלכים, וכל השומן והכלוך הדק נשטף החוצה. אם הצטבר לכלוך עבה יותר, הוא נעצר על גבי מסננת הנמצאת בתחתית המדיח, בפתח היציאה של המים, ונותר שם מבלי יכולת לעלות חזרה לחלל המדיח. לאחר מכן נשטפים הכלים כמה וכמה פעמים במים נקיים, וכל שאריות מי-הדיסבון יוצאות מהמכונית. השיטפה האחרונה נעשית שוב במים חמים (ומתחממים ככל ע"י גוף החימום), ולכן בפתיחת הדלת בתום השיטפה נמצאים הכלים נקיים ובישויים.⁴

ב. הבעיות ההלכתיות בשטיפת כלי חלב ובשר

גם אם נגיה, שאין להשתמש במדיח הכלים בה בעת לכלי בשר חולב, עדיין יש לברר האם מותר להשתמש באותו מדיח להדחת כלים חלביים וכשריים אלו אחר אלו? לצורך המנע על שאלה זו יהיה עלינו לענות לשאלות הבאות:

1. האם אבקת הסבון נחשבת כחומר הפוגם את המים, את שיירי המאכל ואת כל הבלוע בכלים ובכפונת המדיח?
2. בישול בשר חולב, אף אם אינם משמשים לאכילה, אסור מן החורה, האם יש איפוא לחשוש מפני בישול שיירי האוכל המצטברים על המסננת שבתחתית המדיח (כנהנה שמצטברים שם שיירי חלב עם שיירי בשר מההדחות השונות)?
3. מחד גיסא, אפשר שהמדיח כולו נחשב ככלי ראשון העומד על האש, שהרי גוף החמום נמצא בתוכו. כלי ראשון אינו יכול לשמש לכשר לחלוב בזה אחר זה. מאידך גיסא, אפשר שרק החלק התחתון של המדיח יחשב ככלי ראשון, כיון שהמים מעולם אינם עולים מעל גובה מסוים, ומעליו מתבצע רק עירוי מכלי ראשון ע"י המשאבה המתחיה את המים.

1. המחבר מתיר, השי"ך הטי"ו אסורים

בשי"ע ירד צה"ג פסק, שמתוך לרוחך בתוך יורה כלים בשריים וחלביים יחדיו, אי"פ ששומן דבוק בהם, אם קודם לרחיצה שמו במים אפר, הניתן טעם לפגם. הלכה זו קובעת שצורך של

צמח-צדק הקשה על הרמ"א, מרדע אסור להשתמש בכלי, שהיה בו אפר, לאבילה, והרי הב"ח שבאפר הוא פגום? ומה בכך שהשתמש בו לתפופה, הרי הכלי לא נאסר כלל, והרי נטל"פ, שהכלי בלע טעם בב"ח פגום שאינו אסור?

במטה-יהונתן תירץ אליבא דהרמב"ם, שהיה נטל"פ מן התורה היה משום שאין זה כדרך הנאות, אבל באיסור תירץ אליבא דהרמב"ם, שדבר זה נחתה מקום להיתר, במקרה שנבלע בקורה טעם בב"ח אסור גם בנטל"פ מאידך גיסא, סברה זו נחתה מקום להיתר, במקרה שנבלע בקורה טעם פגום של בשר בלבד, או טעם פגום של חלב בלבד (פגום מעוקרא") מותר לכמתילה במין השני, כיון שהו לא נקרא בב"ח כלל, שהיה כשהבשר אוסר את החלב כבר הוא פגום, אבל אם בלעה הקורה מטעם בשר חולק משוכחים, ונאסרה, ואחר-כך נפגם הטעם הזה כשאינו בן יומנו, או מחמת אפר וכדו', עדיין הכל אסור, משום שבב"ח אסור גם שלא כדרך הנאות, והיתר נטל"פ הוא משום דהוי שלא כדרך הנאות.

סברתו זו של מטה-יהונתן, שקורדה שבלעה טעם בשר פגום מתחילתו אינה נאסרת לשימושו בחלב, כתבה בעל ערוך-השלחן (פג"מ):
 ואע"פ שכתבנו ... דבב"ח אסור אף אם נתנו בהם ראש ולענה, והו כשכבר נעשה בב"ח, אבל לעשות בב"ח ע"י דברים הפוגמים, זה לא שמענו, והינו ככל האסורים, דנטל"פ מותר.

והו זה כן טעמו של הרמ"א, שפסק שאיסור השימוש בכלי שבו היה אפר כורה הינו חומרא בעלמא, והמיקל לא הפסיד. האפר שבכירה נאסר משום שתחילה נשפך עליו מהבשר, ואח"כ מהחלב (או להפוך); וכבר כששפך עליו הבשר נעשה פגום. תערוכה זו, שהיא פגומה מראשה יצירתה, עוד קודם שהיהזה תערוכה בב"ח, אין ביכולתה לאסור.

טעמם של המחמירים בכך הוא, שהם סוברים שבאפר ש ממשות של בשר וממשות של חלב, ולא רק טעם גירדא.³ מכל מקום גם המחמירים יהיו, שיש להחזיר כשמדובר רק בטעם פגום מעוקרו שנבלע בכלים, כלי כזה לא חל עליו שם כלל בשר לאסור אח"כ את השימוש בו לחלב, ואפילו נטל"פ לא היה לאסור לכמתילה.⁴

וכן מוכח ממה שכתב ביד-אברהם (קג"א):
 אם האסור בעצמו פגום לגמרי, כגון דברים המאוסים שנפשו של אדם קצת בהם, אפילו הקורדה שראו, כדמוכח ברשב"א רב"ז וכו' ומהרמ"א סי' פו [תת"ל], שאין לאסור הכלי שעושין בו מים לתפופת הראש.

3. ואכן בקרב"ס סי' עה על ט"ז סי' טו חילק בין "מעט שומן הדובק על פי הכלי ונתן טעם לפגם ע"י האפר, משא"כ היום (= ככל שחושפים בו את הראש) דיש נקו החלב", וזהו כשבבב"א וכו' בהלכה 1, שממשות אינה נפגמת ע"י אפר, והלא דבריו ק"ו, שכן בשרי' מרוב בהרחה בורה - שבה מלים, האפר והשירי' נחתים במקורב - ק"ו ל"ד, שהמים שנטפים ומתקווים עם הסבון, הו' בעי' נשאר בעינו. - הערת עורך (ג"ר)
 4. תגובת המחבר: כבר צייטנה ליעל (גמ') את דברי המהר"א, שפסק ש"בעין" שנתבשל באפר נפגם לברי' ותמה יש להסיק ולומר על פי תרומת של הש"ך (פ"ב) שאין איסור האור מבב"ח, כאשר אינו נהנה ממנו האסור כגובא אינהיה אבילה, ע"ש. שהסמך בכך את ההיתר לשתמש באפר היורה לצורך תפופת הראש, ואם כן, כענינו, שמדובר בשטיפת הכלים במידה, אפילו נגע שיש מי שחמירי לכמתילה גם בנטל"פ מעוקרו, ובפגום כעצמו, זה דוקא לענין אבילה ממש, והיינו שבאולי עצמו נבלע ונתערב ונתערב ונתערב הפגום, אבל כשעוף האסור אינו, ורק טעמו נבלע בתפופת המים, וממנו נפגל ונבלע בכלים האחרים בנת היתר הפלים, אין כאן תנאה אבילה, ולפיכך מותר אפילו לכמתילה, השטיפת הכלים במידה נחשבת כמי תפופת הראש הנ"ל. ועדיין יש לחלק.

בפירת, וכשטיפה במים לאחר החיטוי מסתלק כל זכר לטעם האמה. מה שאין כן במדינה-הכלים, שהדהרה בו נעשתה במים חמים, ואבקה הסבון נספגת, והדורה לתוך מעט שירי האוכל המצויים שם, ובראי פוסלת אותם מאבילה.

3. במידה אין מקום לזוירת חכמים בנטל"פ

כרם נלע"ד שיש לחלק בין מדיה כלים דידן לבין הנדון כשר"ע דנ"ל. הטעם לזוירת חכמים על נטל"פ לכמתילה, אע"פ שמהתורה מותר, הוא ע"פ מש"כ הרא"ה, משום החשש שמה שתמש בכלי אע"פ שאין בו טעם לפגם, הוא מדובר על כלי שאינו בן יומנו, שמה שנבלע בדיפתו חלוך ומחייב נעשה-בשפרא בעלמא. חכמים גזרו שלא יבשלו בו לכמתילה, מחשש שיקדים להשתמש בו בשדור בן יומנו כשטעמו עדיין משוכח, ויבוא לידו אסור תורה (ואו"ג ריטב"א פסחים ל"ב; ש"ת הרא"ש ט"ו). באור זה הוא על סמך לשון הגמרא בע"ז ע"א: "צוורה קדידה שאינה בת יומא משום קורדה בת יומא", וכן פסק בשו"ע י"ד קכ"ב. ואפילו לטעם הרשב"א (תורת-הבית ד"ד) - שהטעם הכלעי, כשאנו בן יומנו, אינו משביח את המאכל, והרי הוא כשל ברוב, ולכן מותר מן התורה - מ"מ לכמתילה אסור מדרבנן מהגזירה הנ"ל.

אולם במדיה-כלים אין מקום לגזירה זו, כיון שאף פעם אין שם מצאי'ה של נתינת טעם לשבת, כל תפקידו של המדיה הוא לנקות ולשפוף הכלים ע"י המים ואבקה הסבון המעורבת בהם. א"כ השימוש הרגיל והקבוע של המדיה הוא ע"י דבר פגום בלבד, ובכד"ז אין מקום להחליט המדיה ת"ל לכל הדעות. כמו שבמחלטה ולא שביחה לא גזרו חכמים, ה"ל לא שירי לגזור באופן שלעולם השימוש הוא ע"י פגומה. לכן יש סברא להחזיר את השימוש לכמתילה באותו מדיה לכלי בשר ואח"כ לכלי חלב או הדופן.

וכן חילק ה"ד עובדיה יוסף שליש"א בדבריו שפורסמו בשנת תשס"ד בתכנית "ממעין החלכה", המסודרת בקול-ישראל ע"י בני ה"ד דוד יוסף (ומעין זה בספר "איסור והיתר" מאת הר"ר יצחק יוסף עמ' קכ"ג):

אולם האמת ניתנה להיאמר, שאין ראיה מדין קדידה שאינה בת יומא לנדרונג, ששם מדובר בקורדה שנתבשל בה איסור, שהיה נתון טעם לשבת, ורק אחרי עשרים וארבע שעות נפגם כל הכלעי שבקורדה, אבל בנדרונג (כמדיה) שבישלו בקדירות חלב, או בשר בהיתר, ומיד כשמתערבים הבשר והחלב הוא נתן טעם לפגם (הואיל ומי המדיה מעורבים בהתמיר ניקוי חריפים) יש להחזיר.

4. באיסור בשר-החלב טעם פגום מעוקרו מותר לכמתילה

בר"ד פ"ו, פסק הרמ"א בהג"ה:
 עור כחבו, דהכלי שעושין בו מים לתפופת הראש, אין להשתמש בו (לאוכל), דעושין אותו מאפר שעל הכירה, ורגילות להתערב שם בשר חלב וכו'. ובדעבד אין לחוש בכל זה, ואף לכמתילה אין בזה אלא חומרות בעלמא, והמיקל לא הפסיד.²

הש"ך סי' ס) דקשה, מרדע מותר להשתמש באפר המעורב בבשר חלב, והרי תערובתו בב"ח אסורה גם בהתאם, והר"ך, דחופפת הראש אמה דכו' אבילה, ואין כאן תנאה מבב"ח, כיון שאינו נהנה ממנו האסור אלא רק מהאפר.
 2.

נ"ט דהדומרא, דהיינו: התבשל השירי נתן בכלי בו נחשב על טעם ראשון; טעם זה חזר ונפלט למים שבמדינת, והוה טעם שני, ועדיין הכל מותר. הכלים החלביים כוללים איפוא טעם שני בלבד. אמנם לדעת הרמ"א נ"ט בר"ט אסור גם כן לכחולת, אך זהו דקא בתערובת של אוכל חלבי ממש, אך בדין אנו עוסקים בכלים בלבד, שמתוך אף לכחולת.

יתר על כן: גם הטעם הנבלע בשטיפה האחרונה הוא נטל"פ, שכן כבר בשטיפה הראשונה נבלע הכלים והדפנות מן הסבון, שפגם את טעם הבשר הכלוע בכלים. ממילא בשטיפה האחרונה נפלט מהכלים טעם בשרי פגום, שבדואי לכל הדעות אין בכוונתו לאסור.

וכן פסק הר"י עובדיה יוסף שליט"א בדבריו במדור "מעין הדל"ה", שנוכר לעיל:

אפילו לדעת הרמ"א — שאסור לגרום לכחולת נ"ט בר"ט, ורק בדיעבד יש להחזיר, וכן דעת רובי הדעות הרמ"א — מפל מקום בנידונה, שאינו כלי ראשון ממש, אלא רק עזרי מכלי ראשון, שאינו אוסר אלא כד קליפה, וזהו (הרמ"א) להחזיר לכחולת, שבדואי יש במים ששים כנגד הקליפה, כדמוכח מהרמ"א בהגה"ה סי' צה ס"ג, שבעזרי יש לחקל, אם עזרה מים שאינם של חלב או של בשר על כלי בשר חלב, אפילו אם שומן דבוק בהם. דברים אלו מתבססים על כך שדומים הזורמים במדינת נחשבים כעזרי מכלי ראשון,⁶ ולכן נפסק לקולא אף לפי הרמ"א. אולם כאמור לעיל, אף אם נחשיב את המדינת ככולי ראשון שעל דאש, יש מקום לחקל.

יש מקום לחקל.

ה. בישול שירי בשר וחלב במדינת

לפי הג"ל שירי הבשר החלב שנותר על גבי מסגנת המדינת לאחר הדחת הכלים, הרי הם פגומים ונפסלו מאכלת כל"ב ע"י אבקת-הסבון שנספגו בהם. ממילא בטל מהם שם אוכל, ואינם נחשבים עוד לבשר או לחלב. בכך ניצלים אנו מציאסור נוסף: בישול בשר וחלב יחדיו, דבר האסור מן התורה, ונלמד משילוש הפסוק: "לא תבשל גרי בחלב אמר". ה"בשר" וה"חלב" שנותרו על מסגנת המדינת שוב אינם במדר בשר או חלב.

ראוי לך יש להביא מעצם הבישול כבירה — שפעם מבשלים בחוכה בשר בכלי בשרי, ובדומות אחרת חלב בכלי חלבי. כבר למדנו לעיל מדברי השו"ע (בענין השימוש באפר זה לצורך תפירת הראש) שבשר וחלב נשפכים מכליזים ומתערבים באפר הכירה, ושם הם מתבשלים יחדיו. אף על פי כן אין בכך כל חשש איסור.

הטעם לכך הוא, שכל בישול שאינו מיוחד לזאה ולאכלה, אלא שהולך לאיכור או לשריפה אינו נאסר. התורה אסרה רק בישול לאכלה ולהנהיג. אם לא כן, יהא אסור לאבד בשר שנמערב

⁶ יש לחמוה, דאם בכלי על דאש, שיש בו מטרבולות וקצף מזהו מעל פני התבשיל — היחשב רק עזרי מכלי ראשון? אם בכספת, טיפה שפלה עליו נחשבת כאילו פגעה בנגד הרטוב, בשל האדים העולים ויורדים, כיש במטרבולות הימשתחללות. בחליץ הודחה: — זערת עור (ו"ר).
⁷ בניני הדאות שכלבים החתולים נזכרים באשפותי בבת ובלז, והטקן ששיריים מרחוים נפסלו מאכלת בלבד עליו הראיה, לפי מאות ענין, לאחר שבקטני שיריים המצואים ממונת הדחה, אלו נראים ראיים לאכילה, עוד הרבה יותר משירי אוכל המצויים בנאשפת חוצות — הערת שור (ו"ר).
⁸ תגובת המחבר: ועדיין יש הדביל בין נבירה באשפותי מקום שבשירי האוכל לאל מטרבולות פגום, לבין שירי אוכל היצאים מהמדינת, שמעורבת בהם אבקת סבון חריפה.

בעל די-אברתם השוה איפוא אפר כירה שנתערבו בו בשר וחלב לזכרים המאוסים, שונששי של אדם קצת בהם. אלא גם אלה הם פגומים בעצמותם, ואינם אוסרים את הכלים לשימוש.

⁵ מסקנת: המדינת — איש כלי בשרי או חלבי

העלה מכל הג"ל: במדינת כלים נעשה שימוש באבקת נקי, המורכבת מתמרים בימיים חריפים, והיא מתערבת במים מיד עם כניסתה למדינת. האבקה פוגמת את המים בגופם ובעצמם, כך שלא ניתן להחזירם למצב שריון ראוים אפילו לשיחת כלב. ממילא חשובים מים אלה לפגומים מעיקרם — וכל מה שבא במגע עמהם, הן שירי אוכליו, הן הכלים עצמם, והן דפנות המדינת, הרי הם כוללים טעם פגום מעיקר, שפסל מאכלת כלב. לפיכך לא חל על המדינת לא שם כלי בשרי ולא שם כלי חלבי, עד כדי שיוכל לאסור להשתמש במדינת לצורך המין השני, אפילו לכחולת.

ד. נ"ט בר נ"ט דהמדינת

ה"ר משה פיינשטיין זצ"ל כתב באגרות-משנה (נייד ח"ב סי' כט) בענין מדינת כלים, דמעיקרא דיניא היה מקום להחזיר להדיח כלי בשר ואחרים כלי חלב, אפילו באותם המים, ואף שהמים היו בדרגת ריחוח. טעמו הוא, שיש במים פי ששים מהשומן הדבוק בכלים, וממילא אין במים טעם מממשותם של הבשר והשומן. שר"י התבטל ברוב,⁴ הטעם הנקצ"ת בכלים, הנפלט למים, אינו אוסר, משום שהוא "טעמא קלישתא", שלא להשתמש באותם המים, אלא להוציא את מכל מקום הרב פיינשטיין הורה שם למעשה, שלא להשתמש באותם המים, אלא להוציא את המים שהדודו בהם הכלים, ולהשתמש להדחה החודשה במים נקיים. כיון שמומילא מדינת הכלים הנפצים כיום פולטים את המים החוצה, ומותרים בתוכם כלים יבשים לגמרי, ממילא לא יהיה מקום לראשון שימוש במדינת כלים לשני סוגי הכלים זה אחר זה.

באותה תשובה הוסיף הרב פיינשטיין:

וגם מהדיחוי שיריח (את המדינת גופו) במים אחרים, רוחמים קורים (לפני שטיפת-הכלים), אם יש לרפוא לזה. וממילא, לפי מה שנתבאר, אין חלוק מה שהמדינת מרחיח את המים. נמצאנו למדים מפסק זה, שאפילו ללא הגורם של נטל"פ, ניתן להשתמש במדינת לכלי בשר ואי"ל לשיטופת כלי חלב מלכתחילה, וכלב שיונקת את המדינת-בן הדחה להדחה, ורצוי שיריחתי בו מים בן ההדחות. מדבריו למדנו שור, שהמדינת אינו נחשב לכלי ראשון הנעמד על דאש, על אף שהיא מרחיח את המים שבתוכו.

סברה זו חשובה לענין השיטופה האחרונה של המכונה, הנעשית במים חמוים ונקיים מסבון. בשלכ זה שוב אין, לכאורה, נטל"פ. אולם אעפ"כ עדיין מבחינת הפליטה והבלעיה יש כאן נ"ט בר

⁴ בחליץ הודחה המים מתקוקים החלבים. ברעג מסיום הם מתמטעים עד כדי כך שנוכר אין בהם ששים כנגד שירי "הבשיל" שנתור בחתכות המכונה, ואין המים הנקיים נעשים בשיריים ואו חלביים) ותמנם כל המכונה בכלי ראשון. במאמר בכרך זה הוערה, שספק אם ה"ר"ם פיינשטיין זצ"ל הכיר מצאות זו. עוד הובחתי שם, שהיא דיבר על ממונת הדחה שאין בה זיהום פסימי, שהיא בדרגת כלי של כלב, ולא כבוט לסקין: — הערת שור (ו"ר).

צינור הפליטה, ועלולים להדשאר על גבי המסננת. בדעבד — אם לא ניקן — הכלים אינם נאסרים.

2. יש להשתמש מלבחבלה במגשים נפרדים, אחד המיועד רק לכלים חלביים, ואחד המיועד רק לכלים בשריים. החשש הוא שמא מתעבבים שיירי אוכל ושומנים בחריצים שבמגשים, ואינם נשטפים היטב, ועלולים לגרום לבעיה. הדבר נכון במיוחד לגבי המקום המיועד לסב"ם (אג"מ, וי"ד ח"ב, סי' כח).⁸ ואם מוכח להדיא, שלא מעכבים שם שיירי אוכל, אין צורך אף במגשים נפרדים.

3. לאחר כל הדרת כלים יש לנקות את המסננת, ורק לאחר מכן להדיח את הכלים השונים.
4. ה"ר עובדיה יוסף שליטיא פסק: "אין שום ענין להחמיר לקנות שני מריחי כלים, או להשתמש במריח כלים רק לכלי בשר, או רק לכלי חלב."

חלק ב: השימוש בשבת

ת. השימוש במריח בשבת

בשבת ניתן לכאורה, להפעיל את המריח באמצעות שעון-שבת (טיימר) שיספק זרם חשמלי למריח בשעה הרצויה, ופסיק את הזרם בשעה אחרת, ובלבד שיכוונו את השעון מבעוד יום (כנהוג לעורך החתונה).

אולם במריח יש מנגנון בטיחותי, המפסיק את פעולת המריח מיד עם פתיחת הדלת. מטרתו למנוע תקלות חריגות מום החוצה. עם סגירת הדלת חוזר המריח לפעולה. גם כאשר סוגרים את הדלת קודם להפעלה ע"י הכפתורים המיוחדים לכך, סגירת הדלת היא המנוסה את המריח לכושר פעולה. דהיינו: על ידי סגירה של הדלת נגרם מעשה, שהמים ישאבו פנימה ויחממו עם ההפעלה ע"י השעון, ודבר זה אסור בשבת.

הפתרון לבעיה זו, שכבר הוכיח את עצמו, הוא נטרול מנגנון ההפסקה האוטומטי בשבת, כך שאפילו אם פותחים את דלת המריח, המערכת פועלת, ואין לפתוחה הדלת או סגירתה כל השפעה על הפעלת המריח.

8. נראה לרובא לכן שגם נוסף: גזרת קדמונים היא שלא להשתמש באותו כלל לחלב, להגדיל, ואחר כך להשתמש בו לבשר, וכו' להיפך (מ"ק אר"ה ח"א). ע"פ הגדה הוא שמא יטבח אדם מלהגדיל בניתים, אולם אם בדרש מנוי להחליט משהו בין בשר לחלב, ד"ר שהוא נזכר בכך שעליו גם להגדיל בניתים, סבורה זו דעת הד"ר אפרתי. בספרו שער הלבנה ח"א סי' ג, לגבי השתמש באותו סטילטור לבשר ולחלב, לפי סברתו זו ד"ר אפרתי בהחלפת המגשים, היה מקום לעבור על מורה הקדמונים, אולם לפי סברת מחבר מאמר זה (שיירי האוכל שבחריצים) והיה מקום לדרוש לא רק את החלפת המגשים, אלא גם — ואולי אף בעיקר — את החלפת המסננת. — תורת שרף (א"ר).

תגובת המחבר: החלפת המגשים נבעה מוחשש שמא ממשחת של שיירי אוכל מהשופה הקודמת יגע בכלים המוכנסים עדה למנוחה. ואע"י שג"י מנג' אין לא הכלים נאסרים, שהרי שיירים אלו פגומים ואין בהם טעם לשבת מ"מ אין נזהרים להחליף להנה כשר בתוך כלל חלב — מחשש שמא יתגלו בכך ויבואו להיחם אף בכך שאינו סוחר. חשש זה אינו שרף לגבי המסננת, שאין מנג' ישר בין שיירי האוכל שעליו לבין הכלים הנשטפים.

בחלב ע"י שריפתו, שד"ר בשריפתו נמצא מבשל ב"ח יחודי, שמא תשיבני, הלא על כן נחשב בשרי-בחלב לחיות מן הנקברים, ולא מן הנשרפים (משנה תמורה ז'ו) — לא כן? הטעם לקבוע הוא הצורך לאבד את הדבר האסור בנתיא, אך השריפה הינה איבוד טוב עוד יותר, וכפי שנראה מדברי ר' יהודה במשנה שם (ו'ו), ורק משום שהנשרפים אפרים מותר, לא היתיר הכמים שם לשרוף את הטעונים בקודם.

גם בנידון דין, במריח הכלים, הולכים שיירי האוכל שבו איבוד, וזורמים לכיבו, או מושלכים לאשפה, ואין עליהם איסור ביטול בשר בחלב.

1. החשש למריחת עז

בהלכות בשר חלב פסק הרמ"א (פו"ג) שנהגו לעשות חלב משקדים, ומניחים בה בשר עוף, שאינו אסור אלא מדרבנן. אבל כשאוכלים בשר בהמה, יש להניח שקדים שלמים ליד החלב משום מראית העין. ה"ר והט"ז המליצו שם בשם המהרש"ל, שגם בעוף יש להניח שקדים ליד החלב. הצמחי, כיון שהרואה עלול לערוב בשר בהמה וחלב, ולהכשל ח"י באיסור תורה, ה"ר לנו דוגמה שתכמים אסור אף דבר המותר מלבחבלה (חלב מן הצמח עם בשר), אלא אם כן יעשו סימן.

ד"כר, מחשש שיכשלו באסור תורה. גם בנידון יש לזכור: האם ידעו הכל להבחין בין סוגי מריחים שונים? (ראה להלן בפ"ק ז, חילוק בין סוגי מריחים שונים) האם יכינו הכל להבחין בין הדרת כלים במריח (אבקת סבון חריף) לבין שטיפת כלים בכיור אחד במים חמים (משחה או נוזל עדינים)? ואם אכן יש להחשיש להכשלה, חלילה, מהו סימן הזיכיר שנוכל להניח בעז המריח, כפי שאנו נדרשים לעשות לגבי חלב משקדים?

מאידך ניסא — לא שמענו שרבוותאנו האחרונים אסרו את השימוש בחלב סינטיזי להלכות קפה, למשל) בסעודה בשרית; לא שמענו גזירה על אכילת "קניקי סויה" (טבעול) עם גבינות; האבחתה, מתי לחששו לזגור, ומתי לחשות ולהחיר, ינתנה לחכמים. ואולי נתון הדבר להחלטה האישיה של המשתמשם בהתאם לניכונות שבחיותיהם. על כל פנים, נוכל אפוא להבין את המחמיר, שאינו משתמש באותו מריח לבשר ולחלב.

2. מסקנת: שימוש באותו מריח לבשר ולחלב

יש לציין שהמסקנות המניחות להלן מתאימות אך ורק למריחי כלים, שבהם האבקה מתערבת במים מיד עם כניסתם למריח, הדבר בא למעט מריחים, שבהם מתבצעת שטיפה ראשונית במים חמים ונקיים. בבלי האחרונים נפלט מהכלים טעם בשר, כשערוין אין הוא פגום, וכך הוא נבלע ברפנות המריח. אמנם לאחר מכן אותו טעם נפגם ע"י הסבון כשטיפה הבאה, אולם אין בזה כדי להחיר, שהרי כל כלי שטעם טעם בשר והפך בכך להייות "כלי בשרי" יהיה עליו לאמר שלאחל "מעת לעת" (24 שעות) נעשה הטעם הכלעי בו "אינו כן יומי", והרי הוא פגום, ואפשר יהיה לכשל בו לכחוללה תכשיל חלבי, וקיי"ל דערך לכחוללה להגדיל.

מסקנותיו הן אופוא:

1. יש לנקות את הכלים מכל שיירי אוכלים, לפני הכנסתם למריח, וכן בהדחה של כלים חלביים וכן של בשריים, הדבר אמור במיוחד לגבי שיירים נסים שלא יתנקזו לאחר מכן החוצה לדרך.

מקום לכחולת ישי לחרוזות לשטוף הכלים בזה אחר זה ולא ביחד.

הדיווח מבוסס על הנמוקים הבאים:

- א. הבליעה ברפנות המכונית היא בדרגה שניה בלבד, הקרויה "נותן טעם בר נתון טעם".
 - ב. הבליעה נפגמת ע"י חמרי הניקוי והלכלוך הכללי, וחומר פגום איננו מעביר טעם.
 - ג. גם אם יש מעט "בעץ" — הכמות מזערית ביותר, ובטלה בששים.
- הדברים נשענים בעיקר על ה"ר משה פיינשטיין זצ"ל שכתב באגרות-משנה כמה וכמה תשובות בנדון, שהתבאנה להלן, ובהם מראה פנים להיתרה.
- לענין יש להרהר אחר המלך, ולערער על פסק זה, הן מצד המציאות העובדתית, והן מתוך עיון בפסקי הרב פיינשטיין עצמו, שדבריו הם-הם יסוד הקולא הני"ל.

ג. שוירים "בעץ" — מציאות עובדתית

מצד המציאות נוכחתי פעמיים רבות, כי נשארים שוירים "בעץ" בתחתית המכונית בתום ההדחה. בודאי כך המצב אצל משפחות שאינן מקפידות לנרף את שירי האוכל לפני ההדחה, "ואם כן, נתת תורת כל אחד ואחד בידו". כל אריכות הדברים — כפי שהחלף הרב יצחק יוסף בספרו הנזכר — מתבססת על דין בר נ"ט, וכלו אמור בבליעה בלבד. ההנחה שעל הכלים מציורה רק שמונחית, הנמחית כמים, אין לה על מה שתסמוך, ולענין בשר או חלב "בעץ" לא שירי כלל דין בר נ"ט.

יתר על כן: גם הנימוק השני, שהדטרונגט פוגם את הטעם, איננו מדויק מצד המציאות העובדתית, כאשר נותרים שוירים בעין. ידוע לכל, שיש השוטפים מזון בחמרי חיטוי, ולאחר שטיפתם במים הם ראויים לאכילה משובחת, ומאן מפיס ששוירי הבשר או הגבינה הנתחרים על הרשת בתחתית המכונית אמנם נפגמו. לפי מראית עיני דומה, כי אם יערכבו שוירים אלו בתבשיל או בסלט לא יורגש כל פגם.

אכן הרב יצחק יוסף בתוך אריכות דבריו הרגיז בואת, וכתב בסוגרים (בספרו הני"ל עמ' שו):
 וגם צריך בירור, אם חתיכות הבשר ושוירי הגבינה שובצולחות אכן נפגמים ע"י מים רוחצים בתערובת חמרי ניקוי פגומים. ויתכן שבחתיכות של ממש לא שירי שיפגמו באופן זה. ובפרט שאח"כ באה הטיפה השנייה בלי חמרי ניקוי כלל.

דברים אלו הדרגה תבררה לגזויה, ואינני מבין אך אפשר להשאיר משנה ראשונה במקומה לקולא כאשר מתעלה הספק — זו המציאות השכיחה! — ששוירים הנדוללים מנקבי הרשת נותרים משטיפה לשיטפה, והם אינם פגומים.

ד. תשובות הרב פיינשטיין זצ"ל

שבע תשובות כתב ה"ר משה פיינשטיין זצ"ל בנדון, בספרי תשובותיו אגרות-משנה. נעלה אותן לפי סדר כתיבתן, ונסכם את הנקודות המשמעותיות לענינו.

א. בתשובה קצרה ראשונה, משבט תשטו (א"ח ח"א קד), מתיר הרב להדיח כלי בשר וחלב בזה אחר זה, והנאי החדיר הוא: החלפת המגשים.

ב. בתשובה שניה, משבט תשכ"ו (וי"ד ח"ב כח), מטביר הרב מדות צריך להחליף את המגשים: "כיון שמצוי שנשאר בעין, ואין הדרך לעיין אחר זה, שלכן אף שיחליט לעיין היטב — יש לחוש

הרחת כלי בשר וחלב באותה מכונית

ראשי פרקים

- א. המקורגל ומכונית ההדחה — הורדת רמת הפשרות
- ב. דומה בשם הרב עובדיה יוסף
- ג. שוירים "בעץ" — מציאות עובדתית
- ד. תשובות הרב פיינשטיין זצ"ל
- ה. סיכום
- ו. ת.

א. המקורגל ומכונית ההדחה — הורדת רמת הפשרות

מכונית הדחת כלים ביתית הינה שלב נוסף בעלייה ברמת החיים הישראלית. מתקן זה נעשה שכניו יותר ויותר בארצנו וכיום הזינו בהישג יד וכמעט שזה לכל נפש. ער כה נהגו ישראל על פי הדין "שהאמונה תורה כל אחד ואחד משראל על הפרשת תרומה תגל השחיטה ועל ניקוי הניד והחלב" (ר"ש"י גיטין ב"ב), ו"לא נמנעו מלאכול זה אצל זה" אם מוחזקים כשומר כשרות. האם יכול מצב זה להימשך לאחר היזכנס המיקרוגל ומדיח הכלים לכל בית בישראל?

אודות המיקרוגל כבר הערנו בתחומין ת, בשולי מאמרו של פרופ' לז (נעמ' 34-35, בערות) ובהקדמה (נעמ' 8), אכן, לא הדי המיקרוגל, המכשיל ומחמם מזון, בהרי מכונית ההדחה שנגעניה בכלים ובפסלית בלבד, ואעפ"כ "הורדת רמה" שנו כאן, שכן מקום אתנו כאן להעלות פקפוקים ברוב השימוש הרווח להדחת כלי בשר וחלב במכונית ביתית משותפת.

ב. היתר בשם הרב עובדיה יוסף

הדעה העיקרית עלה מסתמכים מתירי ההדחה המשותפת היא דעת מרן ה"ר עובדיה יוסף שליט"א, אשר אמר ושנאה בחכמתו ברדין, ב"פינת החלכה" לפני מספר שנים, וחזרו הדברים ונתפרסמו במדורי בעתונות. בנו, הרב יצחק יוסף, סיכם את הדברים בספרו "אוצר דינים לאשה ולבת", ס"ל סעיף טו:

ברין מדיח כלים חשמלי המצוי היום — יש מחמירים שלא לשטוף במיחה פלים זה את כלי הבשר וכלי החלב ביחד, אלא שוטפים את הכלים בזה אחר זה. ונכון יותר, שניקה את שירי האוכל והחומן מעל גבי הצלחות והסירים, ואחר כך יכניס את הכלים לחור המדיח כלים חשמלי על מנת לשטפם. ואע"פ שמי שמקל לשטוף את כלי הבשר וכלי החלב ביחד, יש לו על מה לסמוך, אפי"א אינו מנקה את שירי האוכל מהצלחות, מכל

צלוזיוס¹) לכל הפחות. ומכיון שיעברו מים החמין על האבן והברזל המלוכלך, יהיו רוחתין, כהעצה שנוכר ברמ"א סימן תנא ס"ג:²

גם מתשובה זו שמענו את דעתו הברורה:

1. אין להסתמך על ההנחה שהבלעיה פנומה, ואל"כ אין צורך להמתנת מעט לעת, שכל ענינה לפנינו הטעם, והרי הוא פגום ועומד, ועל כרחך דנשאר משובח.

2. אמנם הרב מעלה סברא, שהגעלה היזה בחום יותר מכפי הרגילות³, אך למעשה דורש הגעלה ברוחחין ממש, ע"י ברזל מולכל.

כאן המקום להעיר בחריג: חרא, לענין א"א להגעלה יוחר מכפי הרגילות, שכן נהגים להחיות כלים במבונה בכל התכניות המצויות בה, כולל החמה ביותר, ואין במבונה אפשרות להעלות את טמפרטורת המים יותר מכפי הרגילות.⁴

שנית, מוספקני אם זה מעשיו להכניס אבן או ברזל מלוכלכים, ולהפעיל את המבונה כך שמוי המתקרות בתחילך ההדחה יעלו רבעות (=כרי רתיחה). במבונות הביתיות הטמפרטורה המקובלת היא כ-60 צלוזיוס (=140 פרנהייט) מעלות בלבד, והמים מתקררים והולכים תוך כרי המתחם. נודקן למסדה רצינית ביותר של ברזל מלוכלך שיוכלים למכונה באמצע ה"תכנית", כאשר המים כבר חמים בדרגתם המקסימלית. אולי ניתן לערוך "מבצע" כזה לקראת פסח, אבל לא בין ההדחות היומיומיות לכושר ולחלב.

ה. בטבת חש"ב זכינו לחשובה נוספת (ויר"ד ח"ב כט), שעיקרה לצדד באפשרות משקך הדין להשתמש באותם מים לכשר ולחלב בזה אחר זה, שכן הבלעיה היא בר"ט בר"ט דהיתרא, ויגור הבעין הרי רבוי מים הרבה יותר משישים". אעפ"כ הרב מורה להחליף המים, שאין זו טרחה, וכמו"כ יש לחוש שלא היה ששים כנגד הבעין, ומבחינה מעשית "לא יאשרוהם המים סרחון זמן כוח". הרב מציע, כי "מדהראוי שיריד (= את המבונה עצמה) במים אחרים רוחחין קודם, אם יש פלאי לזה".

1. גם בתשובה זו אין הרב מוכיר שהבלעיה או ה"בעין" נפגמים, למרות שמציען "שהמים סרוחין", ואפי' לא מצריך זאת כספק להיתרא.
 2. הרב מעלה חשש, שמא כפי"א אין ששים במים כנגד ה"בעין". כבר ציינו, שאכן זהו המצב כאשר השיירים נשארים בתחתית המבונה, והמים מתמעטים והולכים בדרך ניקוסים!
 3. הרב ממליץ להרחיח מים במבונה בין ההדחות. כבר הערנו, שבמבונות המצויות אין תכנית כזו, והיא אף איננה רצויה בשל רגישות חלקים מסוימים (גומי) לטמפרטורה גבוהה.
1. בתשובה מאוחרת יותר, מסלול משל"ה (ויר"ד ח"ג ט), שמענו "הידושי" שלא ינכר בדרך הרב ער בה, ואולי הוא ה"מפתח" להבנת הדחת שנקט בסוגיא זו בכלל תשובותיו. כאן הביק הרב, שמבונה הרוחה היא כלי שני בלבד, והמים באים לשם מקום אחר, כך הוא כותב, בדיון בענין נ"ט בר נ"ט, האם שרי לכתחילה. הוא מצדד להיתרא אם רק "עלי" בקרייה של בשר ולא

1. לאמיתו של דבר, קודרת הריחה של מים היא 212 מעלות פרנהייט.
 2. פגמו אף הבעני. מטעם צמית, לצידד מנחת הדחה מנחת יוחת, שאפשר לטרמסטט לרביא את חום המים ער לכדי רתיחה, לצורך העגלה. הברת המצויות מנחת הדחה חששו מפני סידור זה, פן יבלע לחלקי הגומי שבמטערת.

שישבה, כדא רסי' צא סי' ב, אסרין ככה"ג לכתחילה". ולענין גוף המבונה עצמה, אפי' אם נשאר קצת בעין, המים הוא יותר מרובה פעמים ששים, שלא שייך אוסור, והבלעיה עצמה יהוא נ"ט בר נ"ט, שמותר מבשר לחלב ואופכא. עוד כתב בתשובה זו שאין יוכלת הגעלה מחמק לפסח, או מאוסר לידתר, "שאי אפשר להגעלה בהם פארעלעין".

ניתן להטיק מתשובה זו כמה נקודות חשובות:

1. ה"בעין" שנשאר, אינו נפגם!
2. גם הבלעיה אינה נפגמת ע"י הדטרנטו. לכן הוא מותר רק מצד נ"ט בר נ"ט, ואוסר מחמק לפסח ובאיסורא.

3. יש לחוש לשכחת נקיון, ואין לסמוך על נקיף היטב בין ההדחות.

4. פשיטא לרמ"א שיש ששים כנגד ה"בעין" הנשאר במבונה.

על הנחה האחרונה, יש לי להעיר מן המציאות, שכבראח לא היתה מוכרת לרב פיינשטיין זצ"ל, והיא שהמים מתמעטים בתחילך ההדחה, ולכסף מתנקקים לחלוטין, ואילו השיירים בעין מתרכזים בתחתית המבונה. א"כ, אפי' אם היה במים ששים יותר, סוף סוף בשלל מסוים המים מתרכזים בכרי ששים. כיון שהמבונה נחשבת ככלי ראשון, שהרי מקור החום בתוכה, הרי מתמעטים מכרי ששים.

ש"ה בעין" קיים תוך ומבליע טעם משוובה ברפנות.

ג. בחתך חשכיה נכתבה תשובה נוספת (ויר"ד ח"ג יא), והפעם מדובר במבונה מוסרית — להבריל מביחית — במחשך וקנים המחוסר אמצעים לקינת מכותה שניה, "שעלה להרבה אלפים" בתשובתו ממור הכ"פ להדיח את שני המינים, אם "מסלקים הבעין מהליל, ונשאר רק מה שדבוק מהלחלוהות וטמנונית". הרב עורך חשבון, שהשמוניות מכסה רק "רביעי של שטח הכלי... ובקערות הוא רק בחצי הפנימי, וכפפת הוא רק למקום שנוכס בה התכשיל, ובמלונת הוא רק משהו ממש". ולכן, גם בהדחת כלים רבים בבת אחת "לא יתקבץ יותר מאחד משישים מהסך סך גאלאן מים שאים עליהם במינוט אחד... ומצד הבלעיה ברפנות נחשק רבי"ט בר נ"ט דהיתרא.

- העלה לענינו מתשובה זו:
1. אין הוא מסתמך כלל על פנומה, לא לענין הבלעיה ולא לענין ה"בעין".
 2. גם לענין השמוניות הוא נוקט לחישוב ששים במים.
 3. הוא מתנה את הדיחוי בסילוק ה"בעין".
- יש להעיר, כי במבונה מוסרית שייך האוכל נשפטים יותר מאשר במבונה ביתית. פתחי הניקוז והסינון רחבים יותר, ופרורים הנתורים על רשת מכונה ביתית — ישטפו החוצה במכותה "מוסרית".
- ד. בחתך מ"א חשכ"ז נכתבה תשובה נוספת (אור"ח ח"ג נח), והפעם לענין העגלה המוכנה לפסח. בתוך הדברים חוזר הרב שוב על הוחרז לענין כביח (וירוש רק החלפת המגשים) מצד נ"ט בר נ"ט דהיתרא, וה"בעין" המועט, שאולי נשאר, "יתבטל בכמה אלפים".
- לענין פסח — אם הדפנות מצופות אמאוויל (=פארעלעאוויל), אי אפשר להגעלה יודיה חם יותר (=אלומיניום). ניתן להגעלה ע"י שהחיות מעט לעת, נקיף היטב, והמים שנוגעלו יהיו חם בתוך מכפי הרגילות להשתמש להגעלה כלים, ולפי המטה. צריך שיהיו רוחחים. ולכן ייתנו בתוך ה"דיש וואשע" אבן מלוכלך, או ברזל מלוכלך, ואח"כ ישפוך מים החמים שחולך להדיש וואשע" שברוב הפעמים הם רק ק"פ גרא (=82 מעלות צלוזיוס), ולהרחיחן הוא בחום של רט"ו (=101 מ

במכונה משותפת לבשר לחלב, מן העממים הבאים:

1. הידיעה, לא נפגם, וחתיכות בשר, למשל, נשארות "בשריות" גם לאחר ההדחה.
2. ברנע מסוים אין ששים כנגד ה"בעיקן"; ואם יש שייירי בשר, אזי המכונה נעשית בשרית בכלי ראשון. בהדחה הנגזרת תיעשה חלבית בכלי ראשון; והמדיח בה, כמדיח בכלי איסור.
3. יתר על כן: אם השיירים נשארים גם לאחר ההדחה, אנו פועלים באיסור בישול בשר חולק רחוק. והוא מש"כ הרמ"א ביו"ד פ"ג: "הכלי שעושיין בו מים לחפיפת הראש אין לשמש בו, דעשיין אותה מאפר שעל הכירה, והגילוח הוא להחערב שם בשר חולק". לפי דרכנו למדנו מהג"ח דה, דאפר מכירה אינו פגום! ועי' עוד פ"ח וברכ"ח ובט"ו צ"ח טו ובנקד"כ שם.

ה"ר משה פינגשטיין זצ"ל (ובקוביותיו נכל"ח ה"ר עובדיה יוסף) הניח הנחות שאינן עומדות במבחן המציאות:

1. המכונה היא כלי שני, ומקבלת מים חמים ממקור חיצוני.
 2. אין כמעט שיירים בעין, וכמותם מוערת.
 3. יש ששים כנגד השיירים המועטים. הרב לא ידע, כנראה, על תהליך התמעטות המים.
- הגעלת המכונה בין ההדחות היא משימה כמעט בלתי אפשרית:
1. א"א לחמם את המים במכונה כדי הרחפתה, וכמ"כ א"א לחממה "יותר מכפי הרגילות" כשימוש החריג.
 2. העגלה ע"י ברזל מלוכנ קשה מאד לכיבוע.

אם יקפידו לגרוף את החלקי הגז לפני ההדחה, וגם את המעט מזעיר שישאר בתחתית המכונה יקפידו לנקות ולגרוף בין ההדחה להדחה, והכן ממש מקום לחלק מצד המציאות. גם אז, לענ"ד רצוי להפעיל המכונה "על ריק" בין הדחת בשר לחלב ואיפכא, לנקוי ומרוק השמנונית. אמנם, לענ"ד, ראוי לגרור ולאסור גם זאת, "שכן נתת תורת כל אחד בידו", והיישיון לשיכחה כמשי"כ הרמ"ש זצ"ל בתשובתו הניל (ויר"ד ח"ב כח) אות ב.³

במאמר זה נמצאים למדמים, שאינה הודעה מכונה אחת לזכרונות, וגם ההנהגות, נקיינות וקפדנותה של עקרת בית אחת אינן רחוקות לאלו של שכנותיה. אין מקום אפוא לקביעת חלכה אחידה לכל, ויהיה זה המקרה של כל רב מקום – היא זו רב עיר, שכונה או בית קהילתי בבתינו, לעמוד על טיבם של האנשים ועל איכותן של המבנות, ורק מתוך כך לקבוע חלכה אשיות לכל אחד ואחת. ואם תשאולני, כיצד אפוא נקבעה חלכה אחידה לנתתי, לכיבוע, לכיבועים, לנכונים מאז ימי המשנה ועד לפסקי שריד? תשובתי: שאף לא היו המשרשים בה שונים זה מזה.

כדרך המצעת – בקיוריות של רבנים – יש תשובה לכעיד אחת החלכה ונתגרת בתנאי המקשרות תורתם של ימינו. את אט מובחר שאין עוד צורך ברב מקומי, ואפשר לקבל פסקה חלכה דרך הטלפון, הפסק והמחשבו גם ממחוקק ואף מעבר לים, ולא נותר עוד, ששה פעולה ליד השנונית ולוב ביהמ"ס. ההשמנה מספקת ח"ד משמעותית ובלתי לגיטימית. אביהים שיש בהם סגנונות ואוריאציות שונות נותנת לכל רב את תורת בית, ומעמידה אותו שוב על מקומו ומכונה. ואם כדי לפסק חלכה, נדרש ממנו עני כלבית "הפעמית"

– מה טוב ומה נעים – הערת עורך (א.ד.)
 תשובה מסתוב: דוקא תנאי הקשורת הובנו מחייבים כיוון של הכללה בסיקה חלכות. אי אפשר במינו כשום פנים ואופן להקים מחוקק בין הקהילות. אבר לוב שיטה לסיק ולפלוני כך, ולפלוני אחרת, רק משום תנאי ההיגיון אצל האחרון. פסקתי של רב בישוב מסויים אינה נעלמת מעיני היחשובים השונים, ואף חלכה שותנית אשתית לאדם מסויים מקבלת את פירסומה המידי בבית (מודרד חלכה בעיתונות). חוברת של דבר-תורה וספר שירי ובעל-פה (רידו ומלוויה).

"נתבשלה", כדא דיו"ד סי' צה, ובמכונה מי ההדחה "רק עליו בכלי חלב כדי להתלפתו בכלי בשר". ואף שהפ"ג נסתפק אי שרי לכתולה, "מ"מ במדיח כלים. שהמים באים לשם ממקום אחר ... יתר על כן: הרמ"ש זצ"ל תמה על השואל, שטען כי "כלי הבשר המים מתבשלים שמה", ואילו הוא קובע, דוד לא מובן, דודי אינו כן, שאין המים מתבשלים שם, אלא שבאים לשם מים, כדוע, והמדיח כלים אינו כלל בשר ולא כלי חלב ...

המדיח כלים אינו כלל בשר ולא כלי חלב ...
 אין צורך להאריך ולציין, כי במכונות שלנו כיום המציאות איננה כפי שכתב הגאון זצ"ל. כדעת לכל, קיימים במכונה גופי חימום, המים מתחממים בתוכה בכלי ראשון שעל האש. אמנם שמעתי, כי באר"ב לפני שנים היו (ועדיין?) מכונות שקיבלו אספקת מים המים מבחוץ בלבד – אך לא באלו אנו רגילים כאן בישראל. כל חלמך, איפוא, מהדחתו של הרב פינגשטיין להדחת בשר חולק במכונה כלי ראשון, לענ"ד, הריהו טועה לחלוטין!

ז. רק בתשובה אחרונה שנודפסה באגרת-משה, שנוכתבה בתשל"ט (ויר"ד ח"ג ג), נמצא איחזור של פנימות הבוהית, ואף זאת רק בטעם משני, וכסוף בעלמא. גם כאן מאריך הרב בהסבר טעמי של זרימת המים, ופשוטם ליה שהם רק בדרגת "כלי שני".

על אף זאת מחמיר של הרב אם הריחו במכונה כלי אוסור, למרות ש"הכלים שניתן שם בכלי שני, נעשה המכונה כלי פלוט מאיסור הכעין (ו) שאינכא על כל כלי וכלי, אם לא שאינכא ששים, שזה קשה לשער ... והאי צריך להגדיל את המכונה תחילה".

ואם הריחו במכונה רק צלחות וסכרים דאיסורא – ולא סכרי בישול – מצדד הרב להיתרא. וכך הוא מתאר את תהליך ההדחה במכונה:

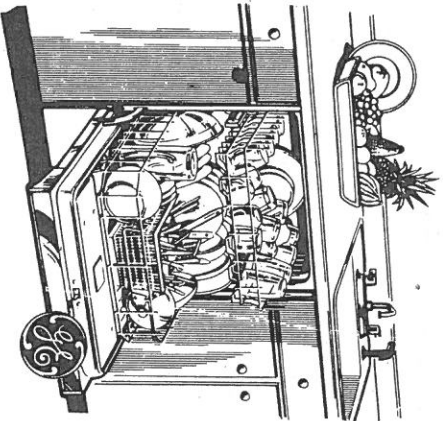
דעת לכתרה, שהמים הראשונים, שהוא לדסור מהכלים את הכיעין, אונם כ"כ חמין, שהם בערך מרת ק"כ מעלות (= 49 מ' עליזים) או קצת יותר. אבל אפשר להסתפק שהיו חמין באופן די סולדת, שמבלעל בעירוי כדי קליפה. הנה ברור ופשוט, שמים אלו לא היו אז בכלי הראשון שהוא על האש, ששם המים חמין במדה גדולה מאד, דהא א"א בשום אופן שברגע אחד ותחממו מים שכמדת ק"כ למדת רי"מ (= 115 מ' צלזיוס?), שהיו מים השניים שבאים על הכלים שהוא ממש תיכף בלא שום שידוי יעשו במדה גדולה כזו דר"מ. ואפי' להתחמם יותר, אפי' מקצת, אי אפשר במציאות. אלא הוא שבאנו המים מאיזה צינור, שבאו לשם מים חמים וזמן צוננים יחד משני מקומות ... הם רק ביזין כלי שני, וגם עוד בפחות. ואף שמים החמים שבאים לצינור קשורים עדיין להמים שבכלי השני, וגם עוד האש ... הרי אינו ממש בכלי ראשון.

לפיכך נראה לי כל פסטי התיאור, מ"מ ברור לחלוטין כי הרמ"ש הכין, שאין החימום בגוף המכונה, לא נובארו לו כל פסטי התיאור, מ"מ ברור לחלוטין כי הרמ"ש הכין, שאין החימום בגוף המכונה, וכולו נחשבת רק ככלי שני. הוא דן רק בחיבור המים החמים למקור החימום, בדרך חיצונית. כיום, במכונות השכיחות באצנו, אין כך פני הדברים, נפל, אפוא, פירא כנראה, וכל המסתמך על תשובות אגרות-משה להיתר הדחת כלי בשר חולק באותה מכונה כיהתי אין לו על מה לסימון.

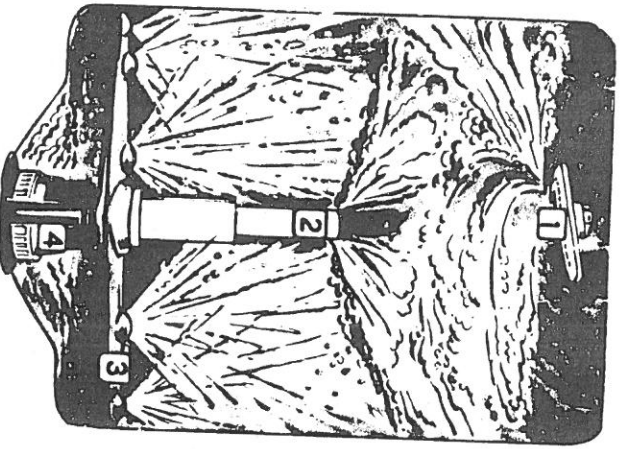
ה. סוכים

א. לסימט ידיעתית במקרים רבים נשארים שייירי אוכל "בעיקן" לאחר ההדחה. אם אכן זו המציאות (ולעולם אין אדם יודע מה בלבה של מכונת חברה), אזי קשה מאד לענ"ד להיתר שימוש

ד. שיטה משופרת יותר היא להתקין מקור חום חיצוני לחלוטין, ולכיל כליל את גופי החימום במכונה עצמה. ע"י כך ההדחה מתבצעת בכלי שני בלבד, ובכך הקלנו מאד את החשיבות ההלכתיים בנדון. אם אכן דרך זו, של הפיכת המכונה לכלי שני, תצלח, יתכן שגצא נשכרים גם ביחס להפעלה אוטומטית בשבת, ראה מאמרים נוספים בכרך זה.

מדית בלים ביתי סטנדרטי

תרשים של זרימת המים במדית בלים

- 1- ממטרת עליונה
- 2- ממטרה אחורית (להורמת חומרי ניקוי)
- 3- ממטרה תחתונה
- 4- ניקוי

43 Adjacent sink (even if constructed of one sheet of metal) are permitted. However, one must prevent water containing food particles from splashing from one sink to the other.

44 Sinks that share a common drain line with one drain trap should always be kept clear to prevent water from rising from one sink into the other.

45 If a utensil falls into the sink while the hot water is running, it is permitted. If the utensil is directly under the water, a *moreh hora'ah* should be consulted.

46 One must keep separate sponges, steel wool and gloves for washing meat, dairy and *parve* dishes. In addition, one should avoid letting meat or dairy food remnants touch the hot water spout.

C. Use of a dishwasher for meat and dairy dishes

1) The operation of a dishwasher:

Use of a dishwasher for meat and dairy presents problems similar to those involved in washing dishes in the same sink, and then some. However, the reader must first understand the basic operation of a dishwasher:

□ In many types of dishwashers, after hot water enters the dishwasher, it gathers on the bottom of the dishwasher where it is heated significantly by a heating element. Thus, the water should be considered a *kli rishon*.

□ After the water has heated sufficiently, it is drawn by a revolving wand and sprayed upwards at the lower level of dishes. Another wand sprays hot tap water at the upper level of dishes. These sprays must be considered *iruy kli rishon*. However, since the stream of water is usually interrupted and not constant, it could be considered *iruy she nifsak ha'kiliach* (an interrupted flow — see Chapter Five, Section II.B).

□ A dishwasher dispenses detergents at different intervals of the washing cycle; thus, any food taste in the water is presumably ruined. Nevertheless, the final rinsing cycle is done without detergents, enabling potent taste to be emitted from the dishwasher into the water.⁴⁴

44. We noted in Chapter Three that taste that is previously absorbed into a utensil does not become *pagum* (ruined) through contact with detergents. Another consideration is

□ A dishwasher has a filtration system at its drain to prevent food particles from entering the mechanism of the pump. Some larger particles can be removed after each washing, but the finer filter cannot be cleaned completely; thus, residue of previous washes remains through every successive wash.

2) Use of one dishwasher for meat and dairy:
The *halachic* problems involved in using one dishwasher for meat and dairy are apparent and numerous:

a) The walls of the dishwasher:

When a dishwasher is used to wash soiled meat dishes, the spraying water carries with it meat particles and gravy to the washer sides. The taste of these may be absorbed into the washer walls. When, subsequently, dairy dishes are washed, dairy taste is absorbed into the walls as well. Thus, the walls contain *basar b'chalaiv* and the dishwasher is *treif*. Nevertheless, the following factors should be considered:

□ Unlike a sink, which is actual *iruy kli rishon*, a dishwasher, as noted, is *iruy she nifsak ha'kiliach* which is a lesser degree of *iruy*.⁴⁵

□ On the other hand, a sink has only a single flow which runs along a set pattern. A dishwasher sprays water over its entire surface thereby increasing the chance that meat and milk may be absorbed in the very same spot.

□ Theoretically, one could avoid using the dishwasher for meat and dairy within the same twenty-four hour period, thus avoiding the creation of actual *basar b'chalaiv*. If one were to limit the use in this manner, the dishwasher would always be *rat-bar-nat d'heteira* and would not effect the dishes washed therein. The

the fact that in the very beginning of the washing cycle, the water may start spraying before it has been rendered *pagum* by the detergents. On the other hand, the water at the beginning of the cycle may not yet be hot.

45. See Chapter Five, footnote 46 for a discussion of the opinions regarding *iruy she nifsak ha'kiliach*. They vary from those who contend that it cannot effect any transfer of taste to those who contend that it can effect one taste transfer. See M.Z. 68:9:4, who rules that an interrupted flow can only cause a Rabbinic prohibition; thus, in case of doubt, one may take a lenient position.

filter would nonetheless remain problematic, see below.

□ Similarly, if one runs the dishwasher through an empty cycle between meat and dairy loads, the washer could perhaps⁴⁶ be *kashered*. Although dishes that become treif through heat of a *kli rishon* cannot be *kashered* through *iruy*, the washer itself, which became dairy through *iruy*, can also be *kashered* through *iruy*. The washer would thus never become *basar b'chalaav* and *treif*. The fact that the washer is *ben-yomo* is irrelevant since any taste imparted into the water is *nat-bar-nat d'heteira*.⁴⁷

□ Even if the washer is considered *treif* through *basar b'chalaav*, the washer is still not comparable to a kitchen sink. A sink which has absorbed *basar b'chalaav* taste can possibly infuse that taste into dishes lying directly under the tap. A washer, however, cannot impart that taste into any dishes. The stream of water that hits the washer wall and absorbs the *treif* taste may be *iruy kli rishon*, but the moment it splashes off the wall, it becomes *iruy kli sheini* which is negligible (since it is an interrupted flow).

b) The racks holding the dishes and cutlery:

A more serious consideration is the racks or the cutlery holder upon which the dishes and cutlery are placed. These become soiled from meat and dairy residue and absorb both meat and dairy taste from the *iruy kli rishon*.⁴⁸ When dishes are subsequently placed directly upon the racks, they may absorb *basar b'chalaav* taste from the racks. In addition, perhaps food residue remains on the racks. These problems could be avoided by using separate racks for meat and dairy dishes and cutlery.

46. Although the accepted custom is not to *kasher* utensils from meat to dairy use (or the reverse), perhaps one may do so in this case since it is questionable whether any *kashering* is required at all (see similar argument in *Minchas Yitzchok* 2:100 [8], although the cases are not alike).

47. In addition, one could put detergent into the water, although, as noted, this is unnecessary.

48. However, since the *iruy* is interrupted (*nifsak ha'kluach*), the problem may not be serious after all.

c) The filter:

Another serious problem is the filter found in many models which retains food residue from previous washes:

□ Meat particles remain in the filter and may be sprayed on the dairy dishes washed in a subsequent load. Although one can remove much of the accumulated waste, perhaps one should be concerned that one may forget to do so.⁴⁹ In addition, it is practically impossible to remove all of the waste.⁵⁰

□ The washer bottom fills with hot water which is then heated further by an electrical element. In many models, the filter lies in this water. Thus, the water, which is a *kli rishon*, absorbs meat taste and is sprayed onto the dairy dishes and onto the dairy residue on the dishes, producing actual *basar b'chalaav*.⁵¹

□ A possible solution to this problem could be acquiring separate filters for meat and dairy washes.

In conclusion, it should be apparent that one should not use one dishwasher for both meat and dairy dishes. There are, however, lenient opinions.⁵² One who finds it

49. See Y.D. 91:2.

50. Unless one may assume that any waste that cannot be manually removed will similarly not be removed in the process of washing and will not be sprayed on the dishes. This may vary from washer to washer, depending on the type of filter.

51. A possible consideration may be the fact that the water contains detergents which may ruin any taste imparted by the food residue. Nevertheless, one must still be concerned with the last rinse in which no detergents are present. However, the minute residue particles are perhaps completely ruined by the detergents and are rendered inedible and can therefore no longer effect the dishes. In addition, the water accumulated at the bottom of the dishwasher probably contains more than sixty times the volume of any food residue.

52. See *Igros Moshe*: Y.D. 2:28,29, Y.D. 3:10, who rules that one who uses two sets of racks may use one dishwasher for both meat and dairy (presumably, he requires separate cutlery holders as well). He advises that, in addition, one run an empty cycle between meat and dairy to *kasher* the washer. In addition, *Igros Moshe* requires separate dish racks because he contends that food residue may remain on the racks from one wash to another. This is difficult to understand. If the washer cleans the dishes upon one wash to residue dried and hardened, it certainly cleans the residue that came onto the rack during the washing process itself. Incidentally, he makes no mention of the filter problem. Perhaps, at the time, filters were not as common as they are today, or possibly he felt that the water certainly contained sixty parts the volume of the food residue in the filter.

necessarily use one dishwasher for both meat and dairy should consult with a competent *moreh hora'ah*.

3) Use of a meat or dairy dishwasher for *parve* dishes:

One who wishes to wash *parve* dishes in either a meat or dairy dishwasher must determine if his washer has a filter in the washing chamber. If no filter is present, one is permitted to wash *parve* dishes.⁵³ Nevertheless, scrupulous individuals would avoid using a meat or dairy dishwasher for even *parve* dishes.⁵⁴ Any meat taste absorbed in the walls or racks is *nat-bar-nat d'heteira* and poses no problem. If, however, the washer has a filter in the washing chamber, one must be concerned that meat remnants (or their taste), may be sprayed onto the *parve* dishes.

4) *Kashering* a *treif* dishwasher:

Poskim assume that a *treif* dishwasher cannot be *kashered*.⁵⁵ Nevertheless, one who faces a financial loss should consult a *moreh hora'ah*.

53. According to *Igros Moshe* (ibid.), who contends that food residue may remain on the rack, perhaps one should not use the dishwasher even for *parve* dishes. However, we noted above that this contention is difficult to understand.

54. Either out of concern that food residue may be on the racks or because of scrupulous avoidance of any chance of contact between meat and dairy tastes, however remote.

55. *Igros Moshe*: Y.D. 2:29. The reason given is that the walls of the dishwasher are made of porcelain, which cannot be *kashered*. It would follow that a dishwasher with metal sides can be *kashered*.

Common Basar B'chalav Problems

CHAPTER ELEVEN

- Meat cooked in a dairy pot.
- Milk soaked in a meat pot.
- A meat lid placed over a dairy pot.
- Hot pots that touch one another.
- Meat that falls into milk.
- Hot liquids poured from a dairy utensil into a meat utensil.
- A dairy ladle inserted into a meat pot.
- Meat splatterings on a dairy pot.
- A hot meat pot placed on milk.